

MAGYAR IPARMŰVÉSZET

HUNGARIAN APPLIED ARTS

ÖTVÖSSÉG
FÉMMŰVESSÉG
BELSŐÉPÍTÉSZET
DÍSZLET- ÉS
JELMEZTERVEZÉS
TEXTILMŰVÉSZET
GOBELIN
BŐRMŰVESSÉG
KERÁMIA
PORCELÁN
ÜVEG
ALKALMAZOTT GRAFIKA
IPARI FORMATERVEZÉS
MŰVÉSZETELMÉLET
RESTAURÁLÁS
OKTATÁS
MŰHELYEK
GYŰJTEMÉNYEK
KIÁLLÍTÁSOK
SZAKIRODALOM

Szabó Verona: Kertem III. (részlet) /
Verona Szabó: My Garden, III (detail)

GOLDSMITH'S ART
METALWORK
INTERIOR DESIGN
STAGE AND
COSTUME DESIGN
TEXTILE ART
TAPESTRY
LEATHER DESIGN
CERAMICS
PORCELAIN
GLASS
APPLIED GRAPHICS
INDUSTRIAL DESIGN
ART THEORY
RESTORATION
EDUCATION
STUDIOS
COLLECTIONS
EXHIBITIONS
LITERATURE

2013/4

Főszerkesztő:
KISS ÉVA művészettörténész

Szerkesztőbizottság:
DÁVID KATALIN művészettörténész
ERNYEY GYULA designer, szaktörténész
FELEDY BALÁZS művészetkritikus
MEZEI GÁBOR belsőépítész
N. DVORSZKY HEDVIG
művészettörténész
SCHRAMMEL IMRE
keramikus és porcelántervező
SIMON KÁROLY designer

Olvasószerkesztő:
ANTAL MARIANN

Hírszerkesztő:
NAGY FRANCISKA

Fordító: MENTE ÉVA

Felelős kiadó:
Nemzeti Művészeti és
Kulturális Kapcsolatok
Alapítványa,
KISS JÓZSEF

Gazdasági vezető:
ANDA JUDIT
Telefón: 20/299-0767

Lapalapítók:
FEKETE GYÖRGY
N. DVORSZKY HEDVIG
SCHRAMMEL IMRE

Szerkesztőség:
1091 Budapest, Üllői út 33-37.
(az Iparművészeti Múzeum épületében)
Telefón: 218-7582
Fax/üzenetrögzítő: 218-7582
Adminisztrátor: Horváth Róbert
Fogadóórák: kedden és csütörtökön
10-től 12 óráig

E-mail cím:
magyariparmuveszet@gmail.com

E szám lapzártája:
2013. május 2.

A folyóiratban megjelent
illusztrációkat a szerkesztőség
digitálisan is megőrzi,
a kéziratokat azonban
nem tárolja
és nem küldi vissza.
A leadott képanyag
a megjelenés után
a szerkesztőségben
személyesen visszakérhető,
csütörtökön
10 és 12 óra között.

Tervezés:
Tandem Stúdió
(tandemgrafika.hu)

Nyomás:
Stoffel és Társai

A folyóiratban közölt szövegek
és fotók szerzői jogvédelem
alatt állnak. Utánnymásuk,
fénymásolóval való
sokszorosításuk csak a kiadó
előzetes hozzájárulásával
engedélyezett.

A lap előfizethető
a Nemzeti Művészeti és
Kulturális Kapcsolatok Alapítványa
10402166-21629389-00000000
csekkszámán vagy a szerkesztőségtől
kért postautalványon.

Előfizetési díja egy évre 7500 forint.

**Évente tízszer megjelenő művészeti folyóirat
Új folyam 20. – 2013/4 (május)**

**E számunk megjelenését
a Nemzeti Kulturális Alap
Folyóirat-kiadás Kollégiuma
támogatta.**

ISSN 1217-839X

KIÁLLÍTÁSOK – MŰHELYEK

- Művészet az agyag kolostorából
 Kiállítás a kecskeméti
 Nemzetközi Kerámia Stúdió
 gyűjteményéből az Ipar-
 művészeti Múzeumban
 (Probstner János) **2**
- Díjazott érmek az elmúlt év-
 tizedekből. Kiállítás a Ferenczy
 Béni-díjasok (1977–2011)
 munkáiból az MKISZ Andrassy
 úti Galériájában
 (L. Kovásznai Viktória) **12**
- Tizenöt éves a Vásárhelyi Kerámia
 Szimpózium. Jubileumi kiállítás
 a Duna Palotában
 (Lovag Zsuzsa) **17**
- Plzeňi tükörben. A cseh–magyar
 designkapcsolatok történetéből
 (Ernyey Gyula) **24**
- A nemez művésze. Tóth Livia
 textilművész kiállítása a Mácsai
 István Galériában
 (Kozák Csaba) **28**
- Érmet az érmeseknek! A Nyír-
 egyházi Főiskola műhelyének
 sikere Nagy-Britanniában
 (Béres Tamás) **33**
- Művész, akinek forrása
 a művészet. Gondolatok Szabó
 Verona kárpitművész Minden
 csak jelenés, minden az ég alatt
 című szentendrei kiállítása után
 (Feledy Balázs) **36**

ÉRTÉKMENTÉS – ÉRTÉKÖRZÉS

- Iparművészeti alkotások a kecskeméti Újkollégium százéves
 épületén. II. Színes üvegablakok (Székely Gábor) **42**
- A jövő ígérete. Bácsi Magda adományai (2011–2013)
 az Iparművészeti Múzeumnak (Balla Gabriella) **46**

HÍREK **47**

MAGYAR IPARMŰVÉSZET HUNGARIAN APPLIED ARTS

EXHIBITIONS – STUDIOS

- From the Monastery of Clay
 A selection of works from the
 collection of the International
 Ceramics Studio of Kecskemét
 exhibited at the Museum
 of Applied Arts, Budapest
 (János Probstner) **2**
- Award-winning medals of the last
 decades. An exhibition from
 works by Ferenczy Béni-Prize-
 awarded artists (1977–2011) at
 the House of the Association of
 Hungarian Fine and Applied
 Artists in Budapest
 (Viktória L. Kovásznai) **12**
- 15 years of the International
 Ceramics Symposium of
 Hódmezővásárhely. Jubilee
 exhibition at the Duna Palota
 (Danube Palace), Budapest
 (Zsuzsa Lovag) **17**
- In the mirror of Plzeň. From the
 history of Czech–Hungarian
 design contacts
 (Gyula Ernyey) **24**
- An artist of the felt. Exhibition
 of textile artist Livia Tóth at the
 Mácsai István Gallery, Budapest
 (Csaba Kozák) **28**
- Medal for the medallists!
 Students of the College of
 Nyíregyháza awarded by the
 British Art Medal Society
 in London (Tamás Béres) **33**
- An artist inspired by art itself. On the exhibition of tapestry
 artist Verona Szabó at Szentendre (Balázs Feledy) **36**

SAFEGUARDING VALUES

- Works of applied arts decorating the one-hundred-year-old
 building of the Calvinist New College in Kecskemét
 II. Stained-glass windows (Gábor Székely) **42**
- The Promise of the Future. Donations by Magda Bácsi to the
 Museum of Applied Arts in Budapest (Gabriella Balla) **46**

Művészet az agyag kolostorából

Kiállítás a kecskeméti Nemzetközi Kerámia Stúdió gyűjteményéből
az Iparművészeti Múzeumban

■ „Az agyag kolostora” megtisztelő cím. A Kecskeméten már közel egy emberöltővel ezelőtt létrejött Nemzetközi Kerámia Stúdiót sokan hívják így szerte a világon, köztük jeles, mértékadó keramikumművészek. A stúdió születése és tevékenysége nem véletlenül esett egybe a modern kori magyar kerámiaművészet 1968–2012 közötti „reneszánszával”, és volt annak meghatározó része.

A város szívében magas falakkal és épületekkel körbevett stúdió elvonulásra alkalmas belső udvaraival, lakócelláival, előadótermével és elválasztható, nagy műtermeivel, valamint megvalósított szellemiségével valóban leginkább kolostorhoz volt hasonlítható. Itt a kezdetektől minden és mindenki a kerámiaművészet szabad és kontroll nélküli útkeresését, kiteljesítését, továbbfejlődését és az alkotások létrejöttét szolgálta.

Úgy hiszem, nem szerénységtelenség azt állítani, hogy a Magyarországon, de a világban is elsőként folyamatosan működő, a szakma magas szintű technológiát igénylő gépparkját állandóan fejlesztő kerámia-alkotótelep létrehozása kiemelkedő és egyedülálló művészeti mecenatúra volt Bács-Kiskun megye akkori vezetői részéről. Az alkotótelep az ott kialakított és megőrzött nemzetközi gyűjteménnyel és a joggal megszerzett világhírnévvel hálálta meg ezt a bizalmat. Az anyagból összeállított kiállítás ma méltán viselheti bárhol a világon a *Művészet az agyag kolostorából* címet.

Eddig több mint negyven országból, a világ minden tájáról érkeztek művészek a stúdióba. A több ezer helyben készített és a stúdiónak ajándékozott, de csak szigorú zsűrizés után elfogadott alkotásból álló gyűjtemény 1995-ben – saját múzeum létrehozása céljából – már hasonló nagyságú kiállítással bemutatkozott az Iparművészeti Múzeumban. A most hozott válogatás – a gyűjtemény együtt tartása, megőrzése és fennmaradása céljából – néhány példaértékű korábbi művön kívül, eddig ki nem állított, és új, az 1995–2012 között keletkezett alkotásokból áll.

A stúdió és az itt megszületett alkotások „háttérnek” megértéséhez elengedhetetlenül szükséges ennek a több évtizedre visszamenő tevékenységnek, ha nem is részletes, de történelmi, társadalmi kontextusban való bemutatása a kortárs magyar kerámiaművészet „reneszánszának” nevezhető korszakában. Az általam aktív résztvevőként megélt évtizedekben a kerámiaművészet kezdetben elképzelhetetlen változáson, átalakuláson ment át. Meggyőződésem, hogy ez azért történhetett meg, mert az 1956-os szabadságharcnak köszönhetően a szovjetek által megszállt kelet-európai országok közül Magyarország a „legvidámabb barakk” szerepébe kerülhetett. Nálunk létezett „háztáji” termelés, működtek „maszek” kisboltok, szabók, cipészek, díszgombkészítők stb. Mindez korlátozott

Fotó: Áment Gellért

←
**Tuza László: Fehér-zöld
organizmus /
László Tuza: White and
Green Organism**
[1983] öntött kemény-
cserép, 1100 °C / cast
earthenware, 1100 °C
[23x23x23 cm]

**Fusz György: Barna fej /
György Fusz:
Brown Head**

[1983] öntött kemény-
cserép, 1200 °C / cast
earthenware, 1200 °C
[39x20x29 cm]

lehetőség volt csupán, de volt, és az egyéni kezdeményezés bizonyos elfogadása mint a szabadság egyik gyakorolható formája a művészeti és a nemzetközi kapcsolatok újbóli megteremtődésére is hatott.

Tény, hogy a múlt század hatvanas éveiben a beruházások költségéből kötelezően művészeti alkotásokra fordítandó „két ezrelék” a Képző- és Iparművészeti Lektorátuson keresztül nemcsak a szakma elismert vagy jó kapcsolatokkal rendelkező, de pályakezdő alkotói számára is biztosította számos, állami megrendelésű köztéri, murális alkotás létrehozásának lehetőségét. A Művészeti Alap állami boltjai sok fiatal művésznak jelentettek „maszek alapon” megélhetést, létezett egyfajta verseny az egyéni műtermekben készült minőségi iparművészeti alkotások terén. Nehéz volt bejutni a művészeti főiskolákra, de az ott végzettek a megélhetés szempontjából ígéretes jövőt remélhettek. Voltak tervezői állások, a Finomkerámiaipari Művek gyáraiban, léteztek díszműtárgyakat gyártó kézműipari szövetkezetek, ahol elfogadtak terveket. Így a művészek szinte „privilegizált” helyzetben éltek, mű-

termeket kaphattak, bár ezért bizonyos politikai öncenzúrát vártak el tőlük a boltokban és a kiállításokon, bemutatótermekben. Ezt az iparművész keramikusoknak nem volt nehéz betartaniuk, de a nemzeti érzés nyílt megélése, a kontrolláltságból való kilépés és a művészethez szükséges szabad alkotói légkör, valamint a kortárs európai művészetben való részvétel iránti vágy egyre erősödött. Ez a zene esetében a hetvenes években kezdődött táncházmozgalomban nyilvánult meg leglátványosabban, ami egyértelműen a nemzeti kultúra megbecsülésének újjáéledését és nemzetközi megismertetését szolgálta. A hagyományos zenei értékek gyűjtésén túlmenően az első világháború előtti Nagy-Magyarország területéről származó néprajzi tárgyak gyűjtésének addig nem látott, virágzó korszaka is beköszöntött. Megnőtt a népi kerámiák iránti kereslet, és az áruk is magasba szökött. Ezzel párhuzamosan kialakult a gyűjtők tábora, ami egyben a kortárs magyar és nemzetközi kerámiaművészet iránti érdeklődést is megsokszorozta.

Az egyre nagyobb mértékben engedélyezett külföldre való ki-, illetve az onnan történő beutazások a magyarokat a politika torzképével szemben az európai civilizáció helyzete mindkét oldalának valóságával szembesíthették. Ebben a sajátos történelmi helyzetben Magyarország viszonylagos szabadságával a Kelt és a Nyugat polgárainak, művészeinek különleges találkozási pontjává vált.

Az Aczél György-féle kultúrpolitika három T-s (tiltjuk, tűrjük, támogatjuk) kontrollja mellett a múlt század utolsó negyedében a szovjet katonai és kulturális megszállás kötelékei a politika terén is váratlanul hihetetlen gyorsasággal lazulni kezdtek. A tudományos vívmányok, különösen a kommunikáció eszközeinek hirtelen bekövetkezett elképesztő fejlődése semmivé tette a politikai határok „vasfüggönyeit”. A szögesdróttal és fegyverrel őrzött határok többé nem tudták megakadályozni a kultúra képviselőinek gondolatcseréit, a nyugat-európai kortárs művészet megismerését. A láthatatlan elektromos hullámok megállíthatatlanul vitték hangban, képben és a gépek által kinyomtatható formában az információkat az egész világból. A globalizáció elkezdődött, és megállíthatatlanná vált.

Ekkorra már érezhető volt a kelet-európai elszigetelődés fokozatos megszűnése és egy lehetséges rendszerváltás eljövetele – bár ez korábban elképzelhetetlennek tűnt, és mára egyértelművé vált, hogy szükséges volt hozzá a nagyhatalmak megegyezése és befolyásuk átrendeződése is. A művészet területén ez azt jelentette, hogy a kiépült kapcsolatok eredményeként felmérhettük hiányosságainkat, de az összehasonlítás során egyúttal értékeinket is felismerhettük.

A múlt század hetvenes éveiben még tartott az irodalom és a képzőművészet cenzúrázása, elvágása a nyugat-európai trendektől. Azonban – a kerámiaművészet új reneszánszának kezdetét meghatározó módon – az iparművészet kevésbé fontosnak tartott és ezért kevésbé ellenőrzött területein nálunk szinte a semmiből jelentek meg és nyertek teret a legkorszerűbb avantgárd útkeresések és megújító törekvések, összhangban a világ más tájain zajló képzőművészeti kezdeményezésekkel, mi több: útmutatóan. Ha különöző szinten is, de egész Kelet-Európában az iparművészet vette át a képzőművészet „kultúrát megújító” szerepét.

A műfajok addig merev határait egy emberi élet léptékébe is beillő idő alatt elmosták a kézműves alkotók új törekvései. Megszűnt a képzőművészet és az iparművészet szembenállása egymással. A minőség, a kor szellemének megfelelő megjelenítés lett mérvadó, és nem az a körülmény, hogy valami ecsettel vagy vésővel készült, használati funkciót tölt-e be, vagy „csak” esztétikait. Ebben különösen nagy szerephez jutott a szobrászat és a festészet műfaji sajátosságait is magába foglaló kerámia. Beköszöntött a kerámia reneszánsza, a keramikusok szobrászati pályázatokon jelentek meg, a szobrászok kerámiatechnikával készült alkotásokkal törtek be új területekre. A pécsi *Országos Képzőművészeti Biennálé* után azonnal létrejött a pécsi *Országos Kerámia Biennálé* (1968), amely évtizedeken át szolgálta a kortárs magyar kerámiaművészet fejlődését.

A magyar kerámiaművészet virágzó korszakának megszületésében lényegi szerepe volt a hatvanas évek végén Schrammel Imre művészeti munkásságának és az általa 1969-ben Siklóson életre hívott szimpózium-mozgalomnak.

A nemzetközi kapcsolatok kiépítésében és a technikai fejlődésben azonban meghatározó szerepe az 1973-ban e sorok írójának kezdeményezésére és vezetésével, speciális szakmai célra alapított és kiépített,

Fotó: Áment Gellért

**Lammel Ilona: Hegyen
épített város I–II. /
Ilona Lammel: A Town
Built on a Hill, I–II**

[1994] épített
porcelán, 1280 °C /
built porcelain,
1280 °C

[38x26x9 cm;
42x34x11 cm]

Fotó: Áment Gellért

majd 1976-tól immár egész évben működő Nemzetközi Kerámia Stúdiónak lett Kecskeméten. A Gajdócsi István vezette Bács-Kiskun Megyei Tanács, a Sárközi Dezső igazgatta Finomkerámiaipari Művek és a Vitányi Iván vezette Népművelési Intézet összefogásával jöhetett létre a tanácsi fenntartású intézmény. A létrehozásban külön köszönet illeti Romány Pált, az akkori megyei pártbizottság titkárát, Csoóri Sándor és Nagy László költőt, Kósa Ferenc filmrendezőt, valamint Zelnik Józsefet az akkori Népművelési Intézetből, akik munkásságukkal és befolyásuk súlyával segítették megszületését. A szakma részéről a stúdióért kezdetben Schrammel Imre, a nemzetközi kapcsolatok kiépítésében Geszler Mária, később Kecskeméti Sándor és Janet Mansfield, a Nemzetközi Kerámia

Akadémia (Academie Internationale de la Ceramique, AIC / International Academy of Ceramics, AIC) elnöke tett kiemelkedőt.

A szimpóziumokon és a stúdióban találkozhattak, alkothattak először együtt az úgynevezett szabadúszó keramikusok és a gyári tervezők. Itt használhattak először gyári alapanyagokat a nem gyárban alkotók. Itt égethettek először magas hőfokon, gyári technológiai szinten, itt ismerhettek meg addig számukra hozzáférhetetlen alapanyagokat és égetési technikákat, mint például a csak magas hőfokon használható porcelán- és kőedénymasszát, a fatüzes égetést, az amerikai fáradt olajos és az egyedi szigetelőpaplanos gázkemencében való égetést, a japán raku-technikát, továbbá számtalan technikai és technológiai újdonsá-

**Schrammel Imre:
A trón – Minótauros /
Imre Schrammel:
The Throne—Minotaur**
[1992] raku-kerámia,
1160 °C / raku
ceramics, 1160 °C
[45x17x24 cm]

got, eltanulva azokat egymástól, de főleg a külföldi kollégáktól.

A határok vágyott eltörlése valósult meg abban, hogy itt szabadon alkottak, együtt élve a magyarokkal, a keletről és nyugatról meghívott művészek, cserélhettek eszmét, gondolatot, tapasztalatot, technikai ismeretet kolostori védettségű körülmények között. Itt születhettek és maradtak meg olyan művek, melyeket akkor még nem lehetett kiállítani, sőt olyanok is, melyek szinte narratív formában jelenítették meg a

megszállás elleni leplezett társadalmi érzetet (például *A Kelet–Nyugat közötti fal „leomlása”*, Robert Sturm /D/, 1980). Kimondottan tabu volt bármely faji, nemzeti vagy nemzeti hovatartozás vitatása, hiszen ezek az alkotótelepek a művészet szabad alkotói szentélyei voltak, a kultúra minden képviselőjének kölcsönös tiszteletadása mellett. Ezeken a helyeken, különösen az 1982-ben a Nemzetközi Kerámia Akadémia tagjává is választott kecskeméti stúdióban az összegyűlt tudás és technológiai háttér adta meg annak a lehetőségét, hogy sokszor az itt készült alkotásokkal a magyar keramikusok kezdtek nemzetközi díjakat is nyerni. Kiderült, hogy csak technológiailag voltunk elmaradva. A Keleten még élő szellemi hagyományok gazdagsága, az anyagok gyökeres megújítása, amire részben a kezdeti technikai elmaradottság is kényszerített bennünket, és a tartalmi mélység, a tudatosan vagy ösztönösen megjelenített mondanivaló termékenyítően hatott, elismerést vívott ki a technikailag magasabb szinten alkotó Nyugat művészei között. Ezt 1991-ben a stúdió felkérésére hazánkba látogató Madame Coullery, a svájci központú Nemzetközi Kerámia Akadémia főtitkára, mint az *East and West* szimpózium védnöke a kérésünkre a Magyar Iparművészeti Főiskolán tartott akkori előadásában is méltatta.

Elsőként a Magyar Iparművészeti Főiskola (később Egyetem, ma Moholy-Nagy Művészeti Egyetem) a kecskeméti stúdióval kötött példaértékű oktatási szerződést 1987-ben, Gergely István rektorsága alatt. A mesterképző intézet IV. műterme működött a stúdióban az intézet megszüntetéséig. 1996-ban Schrammel Imre rektorként megerősítette a megállapodást, és új szerződésben Kecskemétre szándékozta telepíteni a Szilikát Tanszéket, amiért cserébe a Bács-Kiskun Megyei Önkormányzat jelentős beruházást ígért és végzett. Egy lehetséges új, jövőbeni oktatási reform formálódott, mely legalábbis részleges visszatérést jelentett volna az akadémiai művészképzés alig két évszázados elefántcsonttoronyából a mester és tanítvány együtt-alkotásának magasabb szintű gyakorlatához. Sajnos, ez a törekvés a diákok vágyával szemben elbukott a rektorváltással, az új rektor eltérő koncepciója miatt. Ezért a stúdió Kecskemét város támoga-

Fotó: Áment Gellért

**Frederick Olsen (USA):
Oldalára fektetett
palack II. /
Frederick Olsen (USA):
Bottle laid on its side,
II**

[2000] korongozott
kőcserép, fatüzes
égetés, 1300 °C /
wheeled stoneware,
wood-fired, 1300 °C
[40x18x10 cm]

Fotó: Áment Gellért

**Les Lawrence (USA):
Teáskanna I–III. /
Les Lawrence (USA):
Teapot, I–III**

[1998] lapépített
keménycserép,
szitázott, 1200 °C /
strip-built earthen-
ware, sieved, 1200 °C
[36x26x8 cm;
39x22x9 cm;
31x 24x6 cm]

tásával, az elvégzett megyei beruházás védelmében a Nyugat-magyarországi Egyetemmel kötött 2000-ben a mai napig élő együttműködési megállapodást, megteremtve ezzel a budapesti Moholy-Nagy Művészeti Egyetem Szilikát Tanszékének versenytársát. A hosszú távú garanciát jelentő hivatalos oktatási szerződést később, 2005-ben a megyei akadémiai művészképzés megmaradását támogató Szécsi Gábor, Kecskemét polgármestere, Balogh László megyei elnök, valamint Faragó Sándor rektor és jómagam írtuk alá.

A stúdió nem csak a művészetért tett sokat. Amikor az 1980-as évek közepén Hans Beck, az Európai Község delegációjának vezetője ellátogatott oda, a következőket mondta és írta: „A Kecskeméti Nemzetközi Kerámia Stúdió nem csak művészeti, de politikai szempontból is jelentős. Előmozdítván az Európa minden országából ideérkező emberek közötti együttműködést, példaként szolgál az európai egység megteremtésére, s a Magyarország taggá válását célzó politikai törekvésekre. Napjaink-

ban, az áttörés e nehéz időszakában a Kecskeméti Nemzetközi Kerámia Stúdió éppen nemzetközisége révén a szellemi és művészeti katalizátor szerepét tölti be. Mivel a béke és együttműködés eszméjét napról napra újra meg kell valósítani, az európai integráció folyamata az ilyen kezdeményezéseket igényli igazán. A kecskeméti stúdió már egy szelet a jövő egyesült Európájából.”

A stúdióban szerzett kapcsolatok nem egyszer életre szólóak. Nemzetközi kiállításokra, bemutatókra, konferenciákra tartandó előadásokra való felkérések alapjául szolgálnak, a stúdió hírnevének növekedését, vendégprofesszori oktatásra szóló meghívásokat eredményeznek. Egy ilyen meghívásnak köszönhető, hogy Jóna Guðvarðardóttir tanszékvezető javaslatára az izlandi College of Art and Crafts, Reykjavík nevében Bjarni Daníelson rektor, Kőtörő Miklós megyei elnök és a Nemzetközi Kerámia Stúdió aláírásával 1993-ban tíz évig tartó együttműködés jött létre.

Szükséges lenne megemlíteni a külföldi biennálé-

**Kungl György: Nyulak /
György Kungl: Rabbits**
[2003] *mintázott
porcelán, 1260 °C /
patterned porcelain,
1260 °C*
[65x40x35 cm]

→
**Sergei Isupov
(Észtország):
Biciklisapka /
Sergei Isupov (Estonia):
Bicycle Cap**
[1993] *mintázott
porcelán, festett,
mázás, 1280 °C /
patterned porcelain,
painted, glazed,
1280 °C*
[26x17x16 cm]

kon, triennálékon, tárlatokon díjazott, külföldi bemutatókra meghívott, előadásokra, oktatásra felkért művészeket. Ezt 2013 elején az *Art Limes* folyóiratban, *A kortárs magyar kerámiaművészet reneszánsza* című összefoglaló írásomban szándékozom megtenni. Fel kellene dolgozni a Magyarországon díjazottak vonat-

kozásában is ezt a korszakot, reméljük, erre is sor kerül.

A 20. század utolsó évtizedében a magyar kerámiaművészet legjobbjai, a magyar kerámiaszimpóziumok és alkotótélepek már világhírnévnek és elismerésnek örvendtek. Ennek köszönhető, hogy a rendszerváltás és az ezredforduló után is szerte a világból neves művészek fogadták el a Magyarországra szóló meghívásokat az ekkor már önrész befizetésével együtt járó szimpóziumokra és a már költségtérítéssel mesterkurzusokra is. A stúdió a rendszerváltáskor ezt a háttérrel érezve merte felvállalni, hogy csak részben támogatott, nonprofit kft.-ként is tovább működik, és önvállalásban is megőrzi, gyarapítja az itt készült alkotások gyűjteményét, tovább teljesítve ezzel eredetileg vállalt misszióját.

Bár a határok megnyíltak, utazni lehet, a művészeknek megélhetést biztosító műkereskedelem, az állami és magánmegrendelések a gazdasági, társadalmi változások okán azonban elmaradtak. A fejlődésre, magas szintű technológiára viszont változatlanul szükség lenne. Ezért ennek az igénynek megfelelően a stúdió, önfenntartás céljából is, olyan, érdeklődésre számíto szakmai továbbképző programokat szervez, melyek a pályázható ösztöndíjakkal továbbra is lehetővé teszik a magyar keramikusok számára a világban létrejövő művészeti trendek közvetlen megismerését.

Az ajándékként a művésztelepeken hagyott, a rendszerváltás kezdeti káoszában szétszóródott és elveszett művek sorsával ellentétben egy világhírű gyűjtemény mégis megmaradt a Nemzetközi Kerámia Stúdióban, ezt – hála a stúdió független helyzetének és az emberi kitartásnak – sikerült az ideig érintetlenül egyben tartani.

A rendszerváltásig az egyénileg szerzett tudás közösségi értékévé vált. A kecskeméti Kerámia Stúdió által 1986-ban az iparművészek számára létrehozott massa- és mázüzem óriási hatással volt a szakma egészére. A művészek anyag- és mázrecepteket adtak térítés nélkül az üzemnek, amely szerencsére a rendszerváltást követő, a stúdió számára igazságtalan privatizáció után is betölti vállalt szerepét. Az üzem Interkerám néven a keramikus iparművészek legfontosabb beszállítója maradt. A korszak kezdetének művészet-

Fotó: Áment Gellért

tisztelő szocialista reformpolitikusi után a rendszerváltást követően a megyei, városi politikai vezetők és képviselők közül még többen támogatták a szimpóziumok, művésztelepek létrejöttét, fennmaradását, mivel a művészet szabad kibontakozásának lehetőségét látták bennük, a kultúra fontos alkotóhelyének tartották őket.

A stúdió évtizedeken keresztül Európa számos országában rendezett kiállításaival a Magyarországon született művészet egy különleges szegmensét képviselte, magas szinten. Gyűjteménye nagyságának és gazdagságának köszönhetően a stúdió a Ferencváros kultúrát pártoló polgármesterének, Gegesy Ferencnek a támogatásával 2006-ban tíz évre térítésmentesen galériát kapott Budapesten, az Iparművészeti Múzeum közelében, az Üllői úton, hogy Museion No. 1 néven a kortárs kerámia-, porcelán-, üveg- és betonművészet bemutatóhelyeként működjék.

A szakma reneszánszának és a stúdió – reméljük, nem utolsó – nagy akciójaként 2005-ben a kulturális minisztérium és főmunkatársa, Szepes Hédi, valamint Bács-Kiskun megye és Kecskemét város vezetőinek támogatásával, az Interkerám által alapított Kortárs Kerámiaművészetért Alapítvány bonyolításában, e sorok írójának kezdeményezésére létrejött Kecskeméten az eddig egyedülálló *Nemzetközi Szilikátművészeti Triennálé*, mely a szilikátművészetek teljes skálájának nyújtott megmérettetési lehetőséget. Nagy sikerrel és számos ország művészeinek részvételével három triennálét éltünk meg, az utolsót 2011-ben. A politikai és közigazgatási struktúra változásai, valamint gazdasági okok miatt az utolsó alkalommal, sajnos, már nem kaptuk meg a megye és részben a város támogatását. Így a következő triennálé megrendezésére jelenleg nincs esély.

2011 végén a kinevezett kormánybiztos először megszüntetni szándékozik az ez ideig megyei tulajdonú művészeti műhelyeket, majd Zombor Gábor polgármester kiállításának köszönhetően a város átveszi azokat. Sajnos azonban egy mérlegelés és egyeztetés nélkül létrehozott, összevont formában. Az említett változások következtében a stúdió elveszti függetlenségét. A volt megyei Forrás Kiadóval és a Nemzetközi Zománcművészeti Alkotóműhellyel összevonva mint

a Kecskeméti Kortárs Művészeti Műhelyek része működhet tovább. Eddigi tevékenységének, gyűjtésének fennmaradása, önállóságából adódó állandó szakmai fejlesztése, színvonalának megőrzése a jövő titka...

Csak remélhetjük, hogy ennek az Iparművészeti Múzeumban bemutatott kiállításnak is köszönhetően a Nemzetközi Kerámia Stúdió páratlan gyűjteménye egyben marad, sőt a tisztán nem látható jövőben talán még gazdagodik is, és egyszer – beteljesítve régi

Hildur Ýr Jónsdóttir
(Izland): Nyaklánc /
Hildur Ýr Jónsdóttir
(Izland): Necklace

[2010] öntött porcelán,
1300 °C / cast
porcelain, 1300 °C
[22x18x4 cm]

Fotó: Áment Gellért

Fotó: Áment Gellért

Ilona Romule
(Lettország):
Kávékészlet /
Ilona Romule (Latvia):

Coffee set

[2007] öntött
porcelán, dekor,
1300 °C, 800 °C /
cast porcelain, decor,
1300 °C, 800 °C
[16x45x30 cm]

vágyainkat – egy önálló múzeum anyagát fogja alkotni Kecskeméten, a kerámia szempontjából különleges korszak máshol fel nem lelhető, értékes mementójaként.

A történelem egy korszaka tehát lezárult, de jövő mindig van. Globálisan nyitottá és egymásra utaltan összefüggővé vált az emberiség és kultúrája. A művészeknek új kihívásokkal és korszakokkal kell szembenézniük. Fontos az elért értékek becslése, megőrzése, megismerhetősége, mert csak a múltra építve, azt tisztelve, megismerve, gazdagítva vagy tagadva, de jobb, új koncepciót állítva lehet alkotó jövőt és maradandó művészetet létrehozni. Ez már az eljövendő nemzedékek feladata – örülünk, ha ehhez példát adhattunk.

PROBSTNER JÁNOS
keramikusművész,

a Nemzetközi Kerámia Stúdió alapító igazgatója

P. S. Megragadom a lehetőséget, hogy visszavonulva, itt kifejezzem tiszteletemet és köszönetemet mindekelőtt a gyűjtemény anyagát létrehozó hazai és külföldi művészeknek. A stúdió létrehozásában és fennmaradásában közreműködő megyei és városi politikusoknak, művészettörténészeknek, az elektronikus és nyomtatott sajtó alakítóinak, a művészetünk pártolóinak. A Nemzeti Kulturális Alapnak, magánszponzorainknak, és nem utolsósorban a stúdió légkörét, működését biztosító, hosszú éveken át hűséges, áldozatkész munkatársaimnak. A számomra a történelemtől kapott lehetőségért és az együtt megélt különleges közösségi alkotó éveikért.

(Művészet az agyag kolostorából – a kecskeméti Nemzetközi Kerámia Stúdió gyűjteményének kiállítása. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 2013. május 17–szeptember 2.)

Díjazott érmek az elmúlt évtizedekből

Kiállítás a Ferenczy Béni-díjasok (1977–2011) munkáiból
az MKISZ Andrassy úti Galériájában

■ A Magyar Képzőművészek és Iparművészek Szövetségének (MKISZ) a közelmúltban megrendezett *Ferenczy Béni díjasok 1977–2011* című kiállítása a magyar képzőművészet egyik legrégebbi seregszemláját elevenítette fel. A tárlat akaratlanul is az éremművészet utolsó évtizedeinek keresztmetszetét nyújtotta. Az *Országos Érembiennálék*at – 1977 óta – minden má-

Vígh Tamás: Rozgonyi Iván verssoraira III. Elveszett a világ, ha el nem égnek / Tamás Vígh: On poems by Iván Rozgonyi, III. 'The world is lost if I am not burnt'

[1977] bronz, öntött / bronze, cast [7x14x11 cm]

Fotó: Bokor Zsuzsa

Kiss Nagy András: A kódexmásoló / András Kiss Nagy: The Codex Copier

[1983] bronz, öntött, kétoldalas / bronze, cast, double-sided [Ø 10,5 cm]

sodik évben, Sopronban rendezik meg, ahogyan ebben az évben is. A beadott munkák között több díjat is kiosztottak, ám a nagydíj, a Ferenczy Béni-díj különleges rangot képvisel. Az immár tizennyolc alkalommal átadott elismerés tizenhét művész tevékenységét

Fotó: Bokor Zsuzsa

**Gáti Gábor: Szerelmes Holdak pásztora III. Téli éjszaka /
Gábor Gáti: Herd of Moons in Love, III. Winter Night**
[1989] bronz, öntött / bronze, cast [Ø 13,3 cm]

minősíti, ugyanis Soltra E. Tamás kétszer részesült e jutalomban.

Azt, hogy a díjazottaknak mely munkái voltak kiállítva, az anyag összegyűjtésének módja határozta meg. Az érintett művészek, vagy a hagyatékot gondozó családtagok a saját belátásuk és lehetőségük szerint választották ki a műveket. Így általában nem azok az érmek kerültek bemutatásra, amelyek a nagydíjat kapták, pedig ez is érdekes lett volna, hanem ameleket a beadók tartottak fontosnak, jellemzőnek. Azonban díjnyertes alkotásokat is láthattunk, esetükben lemérhető volt, hogy az idő hogyan igazolta az akkori dön-

tést. Érdekes, hogy e módszerben rejlő esetlegesség a tárlat összképét nem befolyásolta, mert az a tény, hogy az adományozás idején e munkákat a legjobbaknak minősítették, összekapcsolja őket, miközben sokféle szellemiséget, megoldást képviselnek.

Az említett ellentmondásnak tűnő kettősség egykor magukon a biennálékön is tapasztalható volt, pontosabban onnan ered. A több mint egy emberöltő alatt megrendezett kiállítások programszerűen kerültek minden szélsőséget, miközben egyaránt vállalták a hagyományos módszereket és merész újításokat, ám leginkább mégis a hagyományokon alapuló, az azokból kibontakozó megújulási törekvéseket pártolták, támogatták – azaz díjazták. Innen ered a díjazottak munkáinak – sokrétűségük ellenére is – egységes jellege.

Az érembiennálék az 1990-es évekig kétségtelenül demonstrálták, hogy ezen időszak a magyar éremművészet fellendülésének korszaka. A megújulási kísérletek folytatódtak, ám a hagyományokhoz való kötődés is erős volt. Mégis egyre inkább nyilvánvalóvá vált, hogy a tradicionális éremértelmezéstől el kell szakadni. Még a hagyományokat követő művészek is érezték a váltás szükségességét.

A Ferenczy Béni-díjasok tevékenysége, sokféle megnyilatkozása szinte felidézi a magyar érmészet utolsó évtizedeit. A művészek munkásságuk különböző periódusában kapták meg az elismerést, de mindig egy olyan csúcsponton, amely magára a műfajra gyakorolt hatásával azt előrerendítette.

Az említett megújulási folyamatban szükséges kiemelni két művészt, Vígh Tamás és Kiss Nagy András katalizátor-szerepét, nem véletlen, hogy elsőik között ők kapták meg a díjat. Akkoriban készült munkáik a művésztsáik számára meghatározó lett. Sok mindenben hasonlítottak: egyaránt a hagyományokból kiindulva újították meg a műfajt, formaképzésük is rokon volt, és szimbólumok megteremtésére törekedtek. Vígh, 1977-ben, Rozgonyi-sorozatában igen eltért a megszokottól. Az egyik éremben felszabdalta és meghajlította a köralapot, egy másikban két érmet egymásba vágott, majd szöveget vésett rájuk. E darabok jellegzetes példák az olyanféle megújulásra, amelyben a hagyományos érmekre való utalás is érzékelhető.

**Szunyogh László: Vonatablak – Ívek /
László Szunyogh: Train Window—Arches**

[2006] *bronz, viaszvesztéses öntés / cast bronze, lost wax*
[13,3x15 cm]

Kiss Nagy szintén a felületet behasítva, illetve meggyűrve vagy kidomborítva bontotta ki a térrétegeket, és gyakran felhasználta a felület gyűrt formáinak és simára csiszolt részeinek az ellentétét. Tradicionálisabb érmeiben a két oldalt egységes formaként kezelte, a felszínt gondosan megmunkálta, egyszersmind érvényesítette a kor plasztikai stílusának friss eredményeit is.

A hagyományokhoz való erős kötődés még a teljesen új megoldásokat alkalmazó művészekre is jellemző volt. Ligeti Erika sokáig a legfontosabbnak a mesét, a történetet tartotta. Amikor klasszikus formájú érmeiben már modern életérzéseket fogalmazott meg, egyéni szimbólumainak a megteremtéséhez újszerűen kiépített felületeket, természeti tárgyak lenyomatait és szürrealisztikussá váló motívumkapcsolatokat használt. Formaképzése később elvontabbá vált, kevesebb motívumot alkalmazott, majd a viaszvesztéses öntéssel készült, érzelmekkel, belső feszültségekkel teli darabjaiban a redukált elemeket, a mértani alakzatokat bizarr elmetszések kísérik. E munkáira Ferenczy Béni-díjat kapott. Tornay Endre Andrásnak már a korai ér-

mei is a figuratív és nonfiguratív határán mozogtak, de a művész hagyományokhoz való kötődése, illetve az organikus plasztikáról vallott nézete révén munkássága Ligetiével rokon. Motívumai a növényvilágból kerültek ki, és egyéni jelképrendszerének organikus elemei és jellel redukált emberalakjai a népművészet világát idézik.

A magyar érmészet egyik jellegzetes vonulata, a konstruktív, új-geometrikus irányzat, bár a legtávolabb került a hagyományostól, mégis hatással volt a műfaj fejlődésére azért, hogy a formai kérdések felé fordította a figyelmet. A díjazottak közül Lugossy Má-

**Soltra E. Tamás: Az élet átriumai Pompeji X. /
E. Tamás Soltra: Atriums of Life, Pompeii, X**
[1995] *bronz, öntött / bronze, cast* [Ø15,7 cm]

Kiss György: Szakadékok és gerincek I. /
György Kiss: Precipices and Mountain Crests, I
 [1985] bronz, öntött / bronze, cast [Ø 10 cm]

ria és Budahelyi Tibor tevékenysége kapcsolható ide – ámde csak bizonyos mértékig. Lugossy konstruktív szemléletű munkái ugyanis érzelmekről is árulkodnak, acélból, plexiből és üvegből készült érmeinek fő jellegzetessége a formákban megbúvó visszafogott feszültség, a fényezett felületek harmóniája. Későbbi darabjaiban felülkerekedett az organikus formák és felületek iránti vonzódása, majd az elvont formák és organikus testek mellett emberi figurák is feltűntek. Budahelyi korai, konstruktív szellemű munkáiban egyfajta humánus megtestesítő zenei hang jelenik meg,

érmei ugyanis valós hangzást hoznak létre. Idővel az érzelmi tényezők tovább erősödtek, s ekkor – megtartva a formai absztrakciót, a mértani formákat és a szigorú plasztikai rendet – egy, csak rá jellemző formavilágot teremtett, a háromszög alakú plaketteket. Ezek később plasztikai jelként funkcionáló alakzatokká váltak, és rajtuk – fokozva a művek líraiságát – színek is szerepelnek.

A formai kérdések előtérbe kerülése Kiss György munkásságát alapjaiban meghatározta. Ahogy Ligetiének, úgy az ő munkáinak is fontos eleme volt korunk életérzésének plasztikai megfogalmazása, bár – Ligetihez viszonyítva – nála a szimbólumalkotás háttérbe szorult. Témái korábban a végtelen természethez kapcsolódtak, részben konkrét, részben elvont formáit a valóság elemeinek absztrahálásával alakította ki. Így vált alkotásai fő jellemzőjévé a tér egzakt megjelenítése, a leegyszerűsített, éles formaelemek, amelyek a díjat is meghozták neki. A térre való koncentráció más művész munkásságát is befolyásolta, de mindegyiket másként. Gáti Gábor és Szöllőssy Enikő munkái alapvetően intellektuális indíttatásúak, és plasztikailag nehezen megoldható, elvont gondolatokat fogalmaznak meg. Mindketten ellentétes hatásra építenek, de térképzésük, formaviláguk különböző. Míg Gáti új jelképrendszerre törekedve bontotta meg a felületet és bonyolult, többretegű térrendszert alkalmazott, Szöllőssy – némileg később – konkrét terek helyett kevésbé meghatározott, kissé bizonytalan behatárolású tereket használt. Gáti idővel egy hagyományosabb, ám korszerűen művelt stílushoz tért vissza. Érmein a szabályos kör ismét egységes, de a figurális ábrázolást jelalkotással kapcsolta össze. Az aprólékosan kidolgozott részletek hangulatok és érzelmek hordozójává váltak.

A sokféle, újszerű megoldás ellenére a magyar éremművészetben az 1980-as évek végétől a kifáradás jelei láthatók. Több kiváló szobrász abbahagyta az éremkészítést, és a fiatalok hiánya is megmutatkozott. Igazi változás azóta sincs, a következő nemzedékekből mindössze néhány alkotó emelkedett csak ki. Formailag hol konkrétabb, hol elvontabb érmeikből a szimbólumok iránti érzékenységük tűnik ki, de tapasztalható a gondolatok, jelenségek jelképi megfogalmazása,

sőt a jelalkotás gyakorlata is. Az utóbbi évek biennáléin a nagydíjat ők kapták.

2005-ben Soltra E. Tamást másodszor díjazták. A Vigh Tamás és Kiss Nagy András nyomdokain elinduló művész számára a hagyomány mindenkor kiindulási pont, amit sajátos, modern szellemben ültet át munkáiban, és a korábbi évtizedek eredményeit egyénileg értelmezi. Témái mindig nagy emberi drámákat idéznek, sorozataiban szintén emberi történeteket ábrázol, ezáltal az időtényező is megjelenik műveiben. Az utolsó két évtizedben készült viaszvesztéses munkáiban ötleteit általában a jelalkotás keretében valósította meg, és formailag – ellentétes szempontok összeegyeztetésével – sajátos stílust alakított ki.

Ifj. Szlávics László érmészetében a műfaj csaknem minden stációját megtalálhatjuk. A korai, negatívba vésett érmektől kezdve a friss, modern szellemű öntött érmeken át iparművészeti módszerekkel készített alkotások is kerültek ki a kezei közül, majd a műfaj határait a végletekig kiterjesztő munkák következtek, a legkülönbözőbb anyagok, talált tárgyak felhasználásával. Időközben a fa is anyaga lett. Az utóbbi időben pedig csak fából – egy sajátos, egyéni eljárással színhatást teremtve – születnek meg éremszerű darabjai. Bár Szunyogh László technológiája nem ennyire sokféle, ugyanis általában bronzban dolgozik, de érmeinek gondolatisága legalább ennyire sokrétű. A műfaji kereteket már kezdetektől tágítani kezdte, mert a valóság elemeit erőteljesen átértelmezve használta fel. Szigorúan szerkesztett terek, érzékeny, zárt formák, valamint feszültség és líra egyszerre jellemzi alkotásait. Munkásságában egy-egy téma többszöri feldolgozása érzékelteti azt a folyamatot, aminek végén a motívum az érem síkjából kiemelkedve szinte a kispasztikáig jut el. Az utolsó években az éremfelület átöröszölésének módozataival bővítette eszköztárát.

Utoljára, 2011-ben Kalmár János kapta meg a díjat. Kezdeti alkotói időszakának megmozgatott felületű érmei a figuratív és a nonfiguratív határmezsgyéjéről indultak, majd idővel egyre elvontabbá váltak. Új hangvételű éremképei már egyfajta szabályos-szabálytalan mértani alakzatokból építkező szemléletet tükröznek, bennük a formák jelként funkcionálnak. Idővel az alakzatok térproblémákat kezdtek feszegetni.

Foto: Ifj. Szlávics László

**Ifj. Szlávics László: Az én kis városom I. /
László Szlávics, Jr.: My Small Town, I**

[2009] *fa, vegyes technika / wood, miscellaneous techniques* [15x15 cm]

Az említetteken kívül a Ferenczy Béni-díjasok palettáját még Borsos Miklós, a háború utáni nemzedék egyik iskolateremtő alakja, továbbá a rendszerváltásig háttérbe szorított Meszes Tóth Gyula, az érmeit márványból készítő Holdas György, végül a ritkábban érmészkedő Csikai Márta egészíthetné ki.

L. KOVÁSZNAI VIKTÓRIA
művészettörténész

(Ferenczy Béni-díjasok 1977–2011. Az Országos Érem-biennálé nagydíjasainak kiállítása. MKISZ Andrásy úti Galériája, Budapest, 2013. február 22–március 17.)

Tizenöt éves a Vásárhelyi Kerámia Szimpózium

Jubileumi kiállítás a Duna Palotában

Fotó: Gál István

Barka Melinda:
Metszett tárgyak /
Melinda Barka:
Etched Objects
[2008] *porcelán /*
porcelain
[10x40x7 cm]

■ 1998 nyarán Rapcsák András polgármester kezdeményezésére megalakult a *Vásárhelyi Kerámia Szimpózium*.

Az alapítók befogadó részről Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város és az ott működő – az Alföldi Porcelángyár privatizálása nyomán létrejött – szilikátipari gyárak, az Alföld Porcelán Edénygyár Rt., a Burton-Apta Tűzállóanyaggyártó Kft., a Szilikátipari és Művészeti Kerámiagyártó Kft., a Villeroy & Boch Magyarország Rt. és a Vásárhelyi Agyagipari Rt. voltak. (Azóta az Agyagipari Rt. sajnos megszűnt, a Burton-Apta – tulajdonosváltás miatt – ma Imerys-Apta néven működik. Meg kell jegyezni, hogy az új tulajdonosok – elsősorban a magyar igazgatók érdeméből – itt és más gyárakban is példászerűen teljesítik az alapításkor tett vállalásaikat.)

Krawczun Halina:
Áttört gömb /
Halina Krawczun:
Reticulated Sphere
[2008]
porcelán / porcelain
[Ø 12 cm]

A művészek részéről a Magyar Képzőművészek és Iparművészek Szövetsége (MKISZ), a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesülete (MAOE) és a Magyar Keramikusok Társasága nevében Pannonhalmi Zsuzsa keramikusművész írta alá az alapító okiratot. Ugyancsak az ő kezdeményezésére alapította 2001-ben az MKISZ a Wartha Vince Kerámiaművészeti

Alapítványt, amely Pannonhalmi Zsuzsa elnökletével elsősorban a Vásárhelyi Szimpózium működtetése, kiállításai, szakmai kapcsolatai érdekében tevékenykedik.

Az alapító gyárak vállalták, hogy évente hat héten keresztül befogadják a művészeket, műhelyt, anyagot, mindenfajta technikai és szakmai segítséget biztosítanak számukra. Ez óriási jelentőségű, egyedülálló lehetőség, mert nyersanyagaik és műszaki berendezéseik egyaránt világszínvonalúak.

Az évente 14-15 részt vevő művészt a Wartha Vince Alapítvány kuratóriuma választja ki a jelentkezők közül, ingyenes szállásuk a Virág utcai alkotóházban van. Tíz éve szokás, hogy a Magyar Iparművészeti Egyetem (ma Moholy-Nagy Művészeti Egyetem) végzős hallgatói közül egy megkapja a Wartha Diploma-díjat, ami a szimpóziumon való részvételt jelenti.

Fotó: Gál István

2005-ben megalakult a Hódmezővásárhelyi Kerámia Művésztelep, amelynek keretében az év öt hónapjában is dolgozhat négy héten keresztül két-két keramikus a szimpóziumhoz hasonló feltételek mellett.

Igen jelentős előrelépés történt 2007-ben, amikor a városi önkormányzat egy megszüntetett iskolát használatra átadott a Wartha Vince Alapítványnak. A 20. század elején épült iskola osztálytermei az utcára nyílnak, a nagy kert hátsó részében egy eredetileg tanítói lakásul szolgáló külön épület van, az utcai fronthoz pedig hosszú mellékszárnny csatlakozik. Szűkös anyagi lehetőségek felhasználásával apránként sikerült az ingatlant úgy átalakítani, hogy létrejöhessen benne a Hódmezővásárhelyi Művészeti, Kutatási és Oktatási Központ. Jelenleg két nagy kiállítási terem, könyvtár és irattár van a főépületben, műhelyek és – pályázatok és céltámogatások segítségével beszerzett – égetőkemence az oldalszárnnyban, a külön épület pedig régi, rossz állapotában is úgy-ahogy megfelel a szimpóziumok anyagából egyre gyarapodó városi kerámiagyűjtemény raktárának. A kertben időnként izgalmas rakuságokra is sor kerül. A központ fenntartása, a közüzemi díjak kifizetése mindeddig Pannonhalmi Zsuzsa

Fotó: Gál István

Fotó: Gál István

Szőcs Andrea Éva:
Egyensúly /
Andrea Éva Szőcs:
Equilibrium
[2005] *samott,*
magasság: 60 cm /
chamotte,
height: 60 cm

folyamatos, csodával határos erőfeszítéseinek köszönhető.

Az eddig eltelt 15 év alatt 219 keramikusművész dolgozott a szimpóziumon, amely már a harmadik évtől külföldi résztvevőket is fogad. Elsősorban Hódmezővásárhely testvérvárosából, Vallaurisból jönnek évről évre franciák, rajtuk kívül visszatérő vendégek a vajdasági, cseh, szlovák és japán keramikusok, az

←
Tóth Anita:
Áttört kocka /
Anita Tóth:
Reticulated Cube
[2007]
porcelán / porcelain
[15x15x15 cm]

Motoko Katsuta
(Japán): Sors-párnák /
Motoko Katsuta
(Japan): Fate Cushions
 [2005] porcelán,
 magasság: 14 cm,
 5 cm / porcelain,
 height: 14 cm, 5 cm

Fotó: Gál István

USA-tól Törökországig összesen 17 ország művészei vettek részt eddig a szimpóziumon. Állandó résztvevő három Hódmezővásárhelyen élő művész, mivel nekik nem kell szállásról gondoskodni, és a szakma egyik doyenje, Veress Miklós, az ő otthon készített plasztikáit csak égetni kell Vásárhelyen.

Schéffer Anna:
Medúza-tál /
Anna Schéffer:
Medusa Bowl
 [2009]
 szaniter / sanitaire
 [Ø 29 cm]

A szimpóziumon készült munkákból a művészek egy-egy darabot ajándékoznak a városi gyűjteménynek, illetve annak a gyárnak, ahol dolgoztak. A városi gyűjtemény mára csaknem 400 – beletárolt – alkotással rendelkezik.

A szimpózium teljes anyagát még abban az évben

bemutatják Hódmezővásárhelyen, a következő tavaszon pedig egy válogatást különböző budapesti kiállítótermekben. Szokássá lett, hogy a frissen készült művek szerepelnek az *Őszi Kerámia Tárlaton* is, amelynek eddig a városligeti Olof Palme Ház adott otthont. A városi gyűjtemény tárgyait gyakran mutatják be más alkalommal is, így például a gödöllői kastélyban 2005-ben rendezett *Kerámiaművészeti alkotótelepek Magyarországon* című, a Magyar Keramikusok Társasága által rendezett nagy kiállításon, amelyen a siklósi és kecskeméti szimpóziumok anyagával együtt szerepeltek. Ugyancsak 2005-ben Vallaurisban állítottak ki egy válogatást a városi gyűjteményből, a következő években Budapesten, Miskolcon, Pécsen, valamint – cseh, lengyel és szlovák kerámiaművészeti alkotótelepek részvételével – Győrben és a komáromi erődben. 2010-ben Herenden a manufaktúra kiállítótermében mutatták be a gyűjtemény porcelánból készült darabjait.

A szimpóziumoknak előre megadott témájuk van, amit a részt vevő művészek egy része figyelembe is vesz, műveiket ahhoz igazodva készítik. 1998 óta sorrendben a témák: In memoriam Tornyai János, Az anyag határai, Idol, Totem, A motívum útja, A plasztika útja, Tűz, Föld, Víz, Levegő, Kert, Tégla, In memoriam Lechner Ödön, Díszítő kerámia, Tiszta forrás.

A szimpózium alapításának 15. évfordulós kiállítása a Duna Palotában ez év március 21-től április 8-ig volt látható, ahol minden részt vevő művésznek szerepelt egy-két munkája. Természetesen az összkép meglehetősen tarka volt, de kirajzolódtak belőle a speciális vásárhelyi adottságok. A sokféle különleges

Fotó: Gál István

– esetenként egyébként megfizethetetlenül drága – anyag használatát, gyakran egy-egy művön belül is, a magas színvonalú technikai lehetőségeket sokan maximálisan ki tudták aknázni. Többen is éltek a gyárakban talált félkész termékek vagy technikai segédessz-közök művészi elképzeléseiknek megfelelő szuverén felhasználásával, ami egyébként világszerte ismerős eszköze a kortárs művészetnek. A gyűjteményben már kezd kirajzolódni az egyes régiók eltérő művészi felfogása, például a franciák merész színhasználat, a japánok finom visszafogottsága, s ez a kiállításon is megfigyelhető volt.

Még egy évente megtartott eseményt kell említeni, amit a Wartha Vince Alapítvány részben a város, részben a szimpóziumot befogadó gyárak kedvéért rendez meg. Nyaranta kerül sor egy kéthetes Kerámiatábor megrendezésére, ahol felnőttek és iskolás fiatalok tanulják a rajzos tervezést, az agyaggal való munkát, a restaurálás alapelemeit, betekintést kapnak a kerámia-művesség történetébe, és meglátogatnak egy-egy környékbeli ásatást is, ahol mindig a cserép a fő, korhatarozó lelet.

A Wartha Vince Alapítvány, illetve a Hódmezővásárhelyi Művészeti, Kutatási és Oktatási Központ feladatának tekinti a kerámia 7000 évre visszanyúló helyi hagyományainak ápolását is. Az agyagművesség a neolitikum idején kezdődött, amikor a mai Hódmezővásárhely környékén földművelő, egy helyben lakó népek telepedtek meg. A Körös- és a tiszai kultúra népessége igen magas fokon készítette használati és kultikus célra szánt edényeit, köztük a feltűnően nagy számban előforduló ember és állat alakúakat. Az egyik világhírű darab, az úgynevezett *Kökénydombi Vénusz* lett a Vásárhelyi Szimpózium logója. Az újkőkort követő évezredek és évszázadok során is mindig lakott volt a város környéke, hátrahagyva a mocsaras vidék agyagából készült jellegzetes kerámiájának darabjait. A török megszállás után igen gazdag, mázakat használó fazekasság fejlődött ki, a 19. században már három, jól elkülöníthető fazekasközpont alakult ki a városban. Az újjáirosi, a tabáni és a csúcsi fazekasok edényfajtáik, mázhasználatuk és díszítőeszközeik, -motívumaik tekintetében erősen különböznek egymástól. Az 1848-as céhszabályzat 169 önálló fazekasmestert említ, szá-

muk 1880-ban 240-re emelkedett, ami azt is jelzi, hogy termékeik messze a város határán túl, országosan elterjedtek. Az 1904-ben Hódmezővásárhelyen rendezett ipari és mezőgazdasági kiállításra ezrével gyűjtötték be a fazekasok munkáit, megőrzésükre alapították a város – ma Tornyai János nevét viselő – múzeumát.

Fotó: Gál István

→
Szanyi Péter:
A szél tornya /
Péter Szanyi:
The Tower of the Wind
[2007] *samott,*
magasság: 42 cm /
chamotte,
height: 42 cm

A gazdag helyi hagyományok megőrzésére és a polgári igények kielégítésére 1912-ben Tornyai János, Endre Béla, Pásztor János, Rubletzky Géza, Kallós Ede, Smurák József és Weisz Mihály megalapították a Művészek Majolika és Agyagipari Telepét. Később csatlakozott hozzájuk Medgyessy Ferenc, aki számos sokszorosítható plasztikát készített a telep számára. A művészek tervei szerint és állandó felügyeletük mellett a város egyre inkább piac nélkül maradó fazekasai készítették a tárgyakat. Endre Bélának egész sor edényterve maradt ránk, de a többi művész tervei is felismerhetők. A gyár termékei sok díjat és oklevelet nyertek el különböző bel- és külföldi kiállításokon és vásárokon.

Az alapító művészekhez szoros barátság fűzte Plohn József fotóművészt, aki háromezernél több néprajzi tárgyú felvétele között közel száz üvegnegatívon örökítette meg a városi fazekasmesterek munkáját és a Majolika gyár termékeit.

A Wartha Vince Alapítvány kiállításokon és konferenciákon is bemutatta a város múltjának gazdag emlékeit. 2006-ban Budapesten a VAM Design Centerben néhány őskori (másolat) és a népi fazekasság jellegzetes darabjai mellett hangsúlyt kaptak a művészek majolikagyárában készült tárgyak. (Érdekes, hogy ezekből alig néhány darabot tartottak nyilván a városi múzeumban, a kiállításra több magángyűjtő kölcsönözte a tárgyakat.) Természetesen szerepeltek a szimpóziumon készült munkák és a művészeket befogadó gyárak jellegzetes termékei is.

2012-ben – az alapítás centenáriuma – *Tiszta forrás* címmel előbb Hódmezővásárhelyen, majd Budapesten a Duna Palotában mutattunk be hasonló kiállítást, ezúttal nagyobb hangsúlyt kaptak a népi fazekasság és a Művészek Majolika és Agyagipari Telepének munkái s a szimpózium alkotásai, és elmaradt a mai gyárak termékbemutatója.

Érdekes történet a francia kapcsolaté is. Vallauris, ahol 1912 óta rendezték meg a *Nemzetközi Kerámia Biennálét* – amelyen több magyar keramikus is bemutatkozott, és nyert díjat –, a hatvanas években létesített testvérvárosi kapcsolatot Hódmezővásárhellyel. Valószínűleg a hasonló múlt volt az összekötő kapocs, mindenesetre az ötvenes évek óta működő Hódme-

Fotó: Gál István

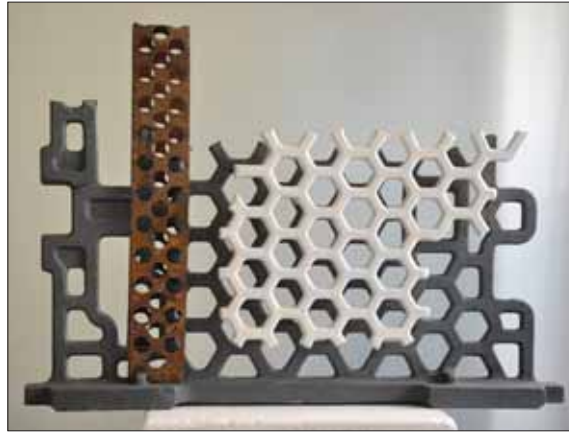
←
Schrammel Imre:
Anyagkísérletek /
Imre Schrammel:
Experiments
with the Clay
[2006]
samott / chamotte
[67x48 cm]

zővásárhelyi Majolikagyár tervezőinek – Szabó Iván, Fekete János, Csohány Kálmán, Kajári Gyula és Végvári Gyula – munkáival mutatkozott be az alföldi város 1968-ban Vallaurisban. Már említettem a 2005. évi kiállítást, amelyen a Hódmezővásárhelyhez kötődő festőművészek alkotásai mellett a *Vásárhelyi Kerá-*

mia Szimpózium anyagával mutatták be a város művészetét a francia testvérvárosban. Viszonzásul 2007 nyarán az Alföldi Galériában nyílt meg egy nagy kiállítás *Vallauris–Hódmezővásárhely kerámiaművészete* címmel. Itt is, ott is az edénygyártás manufaktúráis kereteiből nőtt ki a művészi kerámia készítése, az 1912 óta működő nemzetközi biennále régebbi francia anyagát harminc művész munkáiból állították össze. Vallauris nemzetközi hírnevéhez erősen hozzájárult, hogy Pablo Picasso éveken át látogatta a művészte-

Fotó: Gál István

Fotó: Gál István

Serge Dos Santos
(Franciaország):
Áttört plasztika /
Serge Dos Santos
(France):
Reticulated Sculpture
[2010] szilícium-
karbid, porcelán, vas,
magasság: 42 cm /
silicium carbide,
porcelain, iron,
height: 42 cm

lepet, készített kerámiákat, tervezett edényeket és kiállítási plakátokat, amelyekből a kiállítás többet is bemutatott. Külön teremben állították ki a Vásárhelyi Szimpóziumon részt vevő vallaurisi művészek itt készült munkáit. Érdekes volt együtt látni a kortárs francia és a szimpózium magyar kerámiáit, a franciák színesebbek, könnyedebbek, a magyarok tartalmasabbak, súlyosabbak voltak. A kiállításhoz nemzetközi konferencia is kapcsolódott.

Hódmezővásárhely múltjának fontos tényezője az 1960-as évek elején alapított, a fél városnak munkát adó Alföldi Porcelángyár, a mai gyárak elődje. Méltán megbecsült készleteit háztartások tízezreiben használták, forma- és dekortervezőinek legtöbbje ma is élő – sajnos, ipari háttér nélkül – dolgozó művész. A terveik alapján nagy szériában készült edényekből nyílt kiállítás 2010-ben a Hódmezővásárhelyi Művészeti, Kutatási és Oktatási Központban. A kiállításhoz kapcsolódott egy szakmai konferencia *A gyári tervezés 2010-ben Magyarországon, avagy design és valóság* címmel, művészeti szervezetek, intézmények, gyárak, egyetemek és természetesen keramikusművészek részvételével.

E rövid és korántsem teljes beszámolóból úgy látszik, hogy Hódmezővásárhely polgármestere nem hozott rossz döntést, amikor kezdeményezte a *Vásárhelyi Kerámia Szimpózium* megalapítását, és átadta használatra a város központjában elhelyezkedő, egyébként lebontásra ítélt régi iskolát. Az intézmény a város je-

Pannonhalmi Zsuzsa:
Táj-oszlop lámpa /
Zsuzsa Pannonhalmi:
Land-post Lamp
[2002] porcelán,
magasság: 53 cm /
porcelain,
height: 53 cm

Kutak Adrienn:
Tüskés szörny /
Adrienn Kutak:
Spine Monster

[2009] *szaniter,*
hosszúság: 110 cm /
sanitaire,
length: 110 cm

Fotó: Gál István

lentős kulturális helyszínévé vált, állandóan vannak benne egy-egy művész, tervező, vagy a Wartha Vince Alapítvány kuratóriumi tagjai munkásságával megismertető kamarakiállítások, vagy olyan érdekes bemutatók, amelyeken együtt, egymás mellett láthatók a gyárak termékei és az ott, azonos anyagok felhasználásával készült művészi alkotások. A megnyitókön és a kiállításokat gyakran kísérő előadásokon igen sokan vesznek részt, csakúgy, mint az évről évre megrendezett, a szimpózium frissen készült alkotásait bemutató tárlatokon.

Van egy régi mondás, amely szerint a Lajtán túl intézményektől függ az ügyek menete, a Lajtán innen pedig személyektől. Mint a Vásárhelyi Szimpózium fővédnöke a kezdetektől közelről figyelem a történetet. A szimpózium vezetője az alapítók egyike, Panonhalmi Zsuzsa. Az ő kitartása, állandó tenni akarása, ötletei és fantasztikus munkabírása nélkül talán nem értük volna el a 15. évfordulót. Ő pályázik a szimpózium és a kiállítások, egyéb szakmai programok költségeiért, ő szerzi meg a kiállítások helyszíneit, szállítja a tárgyakat és rendezi meg – férje, Gál István igen hathatós közreműködésével – a programokat. Ő közvetíti az önkormányzat, a gyárak vezetői és a művészek között, szervezi a Művészeti, Kutatási és Oktatási Központ életét.

A közvetítés sikere érdekében felkért egy Művészeti Tanácsot, amelyben a MAOE-n és a Wartha Vince Alapítványon kívül részt vesznek az önkormányzat kultúráért felelős tisztviselői és a gyárak igazgatói, azaz a szimpózium fenntartásának összes szereplője. Ez mindenki számára biztosítja az ügyekben való tájékozottságot, a közös érdekek érvényre juttatását, s

néha segít megoldani a – rendszerint anyagi okokból felmerülő – nehézségeket is.

Végezetül egy friss hír: ez év februárjában Hódmezővásárhelyen alakult meg a Magyar Kerámiavárosok Szövetsége, amelynek programfelelőse minden évben másik város intézménye lesz. Bízunk benne, hogy az együttműködés olyan harmonikus és gyümölcsöző lesz, mint a 2005-ben Gödöllőn rendezett közös kiállításon volt.

LOVAG ZSUZSA
 régész, művészettörténész

(15 éves a Vásárhelyi Kerámia Szimpózium. Duna Palota, Budapest, kiállítás: 2013. március 21–április 8., konferencia: április 4.)

Fotó: Gál István

→
Gálócsy Edit: Virág /
Edit Gálócsy: Flower
 [2009]
porcelán / porcelain
 [10 x Ø 36 cm]

Plzeňi tükörben

A cseh–magyar designkapcsolatok történetéből

Prága magával ragadó, számos irodalmi és filmművészeti alkotásban megörökített atmoszférája, egymásra épült páratlan építészeti öröksége évszázadok óta eltakarja a környezetében található régebbi vagy újabb kori nagy értékekkel bíró cseh városokat Kutná Horától České Budějovicéig. Plzeň nem is tartozott mindedig talán a legemlékezetesebbek közé, sokkal inkább ipari-kereskedelmi jelentőségével (elsősorban is messze földön híres söriparával) keltett figyelmet, bár ma is álló, sőt működő gyönyörű reneszánsz kori városházával vagy a közelében lévő katedrálissal, továbbá a 19–20. század fordulójáról származó belvárosi műemlékekkel méltán emlékezetes. Mégis az utóbbi időben sokkal inkább kulturális és oktatási szerepével tűnt ki, különösképpen a város szélén épülő hatalmas új egyetemével, a hivatalos nevén Nyugat-csehországi Egyetem (Západočeská Univerzita – ZČU) már most több mint 16 ezer hallgatójának képzésével.

Az új egyetem legújabb – Művészet és Design – Karának frissen emelt fémszerkezetű, csupa üveg új épületébe érkezett ez év március végén, kelet-közép-európai körútjának tizedik állomására *Made in Hungary 1880–2010* című utazó designkiállításunk, amely 2011-ben látható volt a FUGA Budapesti Építészeti Központban is. Az egyetemi campus pillanatnyilag legszélső épületét ma még földhalmok és fűben elvesző járdák övezik a jeges tél végi szélben, hogy a tavasz valódi megérkezésével folytathassák az építők a munkát, többek között a már előkészített, félig nyitott színház építését, különös tekintettel 2015-re, amikor is Plzeň Európa kulturális fővárosa lesz. Ebben a határozott célú nyüzsgésben, áttetsző és mégis nehezen értelmezhető térben, az ismeretlenként is ismerős értetlen arcok előtt furcsán éreztem magamat a megnyitó alkalmával, amikor munkájukat megszakítva megjelentek a hallgatók, háttérben ott hagyott felszereléseikkel és tárgyaikkal, közöttük-mögöttük a többretegű, nagyméretű ragasztott üveglasztikákra emlékező

Plzeň 2015 – Európa kulturális fővárosa, logó (leporelló címdala) / Plzeň — European Capital of Culture 2015. Logo (title page of a folder) [2013]

Made in Hungary 1880–2010, Západočeská Univerzita, Plzeň, 2013 (a kiállítás plakátja) / Made in Hungary 1880–2010, Západočeská Univerzita, Plzeň, 2013 (poster of the exhibition)

tető, egymásba ható, átlátszó közös belső terekkel. Egy határozott belső hang nyomán nem magáról a kiállításról kívántam beszélni, hiszen annak világos a címe, hanem sokkal inkább arról, hogy mi van mögöt-

te, miért vagyunk mi itt – együtt, hogyan jutottunk ide, mi az, ami összeköt(het) bennünket, és mit szeretnénk tenni a továbbiakban.

Plzeň városában, és különösen az egyetemen minden bizonnyal először láthatók együtt a magyar ipari tárgykultúra eredményei. A cseh–magyar szakterületi kapcsolatok viszont több száz évesek, a cseh ipari-művészeti teljesítmény régóta elismert Magyarországon. A hagyományos művészetek – mindenekelőtt az üveg – ismertsége mellett különösképpen megerősödtek a kötelékek az Osztrák–Magyar Monarchia vége felé, a gyáriparok kiépülésével. A korszak új alkotói területeinek, a „művészi falragaszoknak” Európa-szerte csodált mestere, Alfons Mucha festőművész és grafikus munkái nemcsak gyakran szerepeltek a magyar főváros nagy kiállításain, de életre szóló tanítványa is akadt – e kiállításban is szereplő – Faragó Géza személyében. A híres *Praga automobílok* gyártása ugyanezen időben Győrött – az egykori Magyar Waggon- és Gépgyár keretei között – újabb elismerése volt az erősödő cseh ipar haladásának. A *Werkbund*-eszmé megvalósításában már valójában egyszerre is tevékenykedtünk, röviddel később azonban útjaink erőteljesen elváltak egy időre egymástól.

Bár a cseh politikai elit hazánk határozott politikai ellenségei között szerepelt az első világháború utáni nemzetközi életben, ipari-művészeti eredményeit szakembereink soha nem becsülték le, de még csak nem is hallgatták el. A számunkra keserű ízű 1925-ös Art Déco-kiállítás legjobbjai között emlegette Bor Pál párizsi beszámolójában Josef Gočár cseh állami pavilonját. Kassák Lajos (és Karel Teige) pedig igen csak különbséget tudott tenni a cseh avantgárdok és a cseh politikusok szavai meg tettei között, folyóiratbeli szerepeltetésük és Kassák többszöri csehszlovákiai szereplése a bizonyíték rá. Kassák leghíresebb követője: Moholy-Nagy László legkorábbi nemzetközi elismerésének Brno volt a színhelye, ahol a korszak kitűnő cseh építész és a *Telehor* folyóirat-szerkesztője: František Kalivoda jelentette meg róla az első monográfiát. A város nevén ismertté vált funkcionista építész, jelesen Bohuslav Fuchs neve és tevékenysége úgyszintén ismert és elismert volt Molnár Farkas és építéstartársai között. A húszas évek vé-

MADE IN
HUNGARY
1880-2010
GREAT PRODUCT DESIGNS

22. 3. – 26. 4. 2013

The New Building of the Institute of Art and Design
University of West Bohemia
Nová budova Ústavu umění a designu ZČU,
Univerzitní 28, Plzeň

Opening hours Monday–Friday 8am–8pm
Otevřeno pondělí–pátek 8–20 hodin

Logos at the bottom: ZČU, IAD, nka, MÚV, and others.

gétől rövid időn belül rangot szerzett pozsonyi „bauhausban”, a meghatározó cseh tanárok mellett (Josef Vydrtól a bauhausos Zdeněk Rossmannon át Julia Horováig) magyarok is találhatók: vendégtanárként (Kállai Ernő, Moholy-Nagy) és hallgatóként (a magyar, szlovák és cseh fotótörténetben egyaránt számon tartott Honty Tibor és társai). Szalattai Rezső gyakran foglalkozott a háromnyelvű *Forum* oldalain a példamutató cseh kultúrával, hangsúlyozva annak egyszerre modern, nemzeti és egységes jellegét. És a Magyarországtól elcsatolt északi és déli részekből: a Felföldről épp úgy, mint a Vajdaságból magyar hallgatók (Nemes Endre, Balázs G. Árpád) többen tanultak Prágában. A Monarchiából már ismert *Sandrikgár* minőségi acéleszközei mellett a háború után épült zlíni *Bat'a*-birodalom cipői is rövidesen ismeretek és becsültek lettek Magyarországon, olyannyira,

Stanislav Libenský, Jaroslava Brychtová: Öntött üvegplasztika / Stanislav Libenský, Jaroslava Brychtová: Cast glass sculpture
1990-es évek / 1990s

Fotó: Erney Gyula

Fotó: Erney Gyula

hogy a cégvezetés gyárépítésbe kezdett Martfűn a háború idején.

A második világháború újabb erőpróbát jelentett politikai kapcsolataink történetében. Az ipari formatervezés magyar oktatásának megalapozásában Csehország mindenestre egyik irányadónak számított a kezdeményező Dózsa-Farkas András szobrászművész szemében, már csak a zlíni iskolából kinőtt Zdeněk Kovář sokban az övéhez közeli formafelfogása révén is. Kovář ergonomiai szemléletű munkái Európa-szerre példaképpül szolgáltak, ahogyan a vezetésével kialakított *T603-as luxusgépkocsi* magas minősége szintén. A *Jawa motorkerékpárok*, különösképpen a *250-es*, ugyancsak elismerést váltottak ki, ahogyan az elegáns vonalvezetésű, hivatkozón fénylő piros *Skoda Felicia sportkocsik*, sokak vágyálma, kevesek lehetősége ez időben. A csehszlovák iparművészek már 1958 végén nagy kiállítással mutatkoztak be a budapesti Műcsarnokban, s a magyar formatervezők első külföldi útjai közé tartozott az 1961-ben megszervezett prágai iparforma-kiállítás. Ezekben az években jöttek Budapestre mások is: a teoretikus Vojtěch Tilkovský (Tilkovszky Béla) és a teoretikusként, festőművészként és üvegtervezőként egyaránt kimagasló Jan Kotík, aki különösen a magyar formatervezés első nagy menedzsereként ismert Juhász Lászlóval, az *Iparművészeti Tanács* titkárával ápolt baráti kapcsolatokat Juhász megbete-

Otto Gutfreund: Skoda Plzeň-plasztika (mai rekonstrukció) / Otto Gutfreund: Skoda Plzeň sculpture (reconstruction)
[1926–1927]

→
Zdeněk Veverka:
Vasaló formaterve
az ETA számára /
Zdeněk Veverka:
Electric iron. Product
design for ETA
 [ca. 2010]

gedéséig, illetve Kotík 1968 utáni emigrálásáig. És jöttek még mások is fizikailag és szellemileg, Szabó Erzsébet mestere, a cseh üveg legjelentősebb alakja: Stanislav Libenský többekre volt elementáris hatással; kiállítások, könyvek, folyóiratcikkek sorjázta az *Ipari Művészetben*, s mindezek beletorkollottak a hetvenes évek regionális eszmecseréinek olvasztó tűzébe, a *Zsenyeyi Műhely* tevékenységébe. Zsenyey aztán mintegy húsz éven át volt a színhelye a szó szoros és átvitt értelmében vett parttalan találkozásoknak, eszmecseréknek, emléke még ma is eleven az életben maradtak számára. Jan Tátousek, a kitűnő ipari formatervező egyik legkitartóbb híve maradt ezeknek a szabad összejöveteleknek, amelyek aztán a „bársonyos forradalom” után lassan kihűltek a megváltozott körülmények között.

A légiessé vált határok nem hozták egymáshoz közelebb a – korábban nehézségek között is kapcsolatokat kereső – alkotókat, szakembereket. Sőt inkább eltávolították őket egymástól távoli megbízásokkal, beszűkült-megszűnt cégek révén. Időnek kellett eltelnie, hogy világosabbá legyen az összetartozásunk e régióban, a visegrádi országok keretében épp úgy, ahogy a tágabb szomszédokkal. Időközben a színén új generáció is megjelent, amely mára erős középkorúnak nevezhető: az egykori Csehszlovákia határain kívül hírnevet szerzett Bořek Šípek mellett a sokszínű

Jiří Pelcl nevét is megtanulhattuk, ahogyan újabban az ETA számára dolgozó Zdeněk Veverka is egyre inkább ismerős Magyarországon. A legfiatalabb generáció pedig gyakran feltűnik a budapesti *Design Hét* évenkénti rendezvényein kísérleti munkáival.

Made in Hungary 1880–2010 című kiállításunk ennek a kétoldalú történetnek magyar oldalát prezentálja most, számos egyéni-intézményi erőfeszítéssel, számos szakmai és személyi köteléssel. A cseh–magyar kapcsolatok eddigi történetében Prága és Brno szerepelt elsősorban. Remélhetőleg ezentúl Plzeň is felkerül közös történeteink térképére, s múltbeli klasszikus tervezőink termékei mellett, amelyek e kiállításunk gerincét képezik, az utóbbi negyedszázad kiemelkedő alkotóinak neve és alkotásai ugyanúgy ismerőssé válnak Csehországban, legalább annyira, mint a cseh fiataloké nálunk. Talán ez a bemutató is segíthet ebben, s még inkább az a meghívás a – valóságos – közös munkára, amely az Európa kulturális fővárosa 2015 szerepére készülő város egyetemének vezetősége részéről elhangzott, e nagy fontosságú esemény sikeres megvalósítására.

ERNYEY GYULA
designtörténész, a kiállítás kurátora

(*Made in Hungary 1880–2010. Západočeská Univerzita, Ústav umění a designu, Plzeň, 2013. március 22–április 26.*)

Az illusztrációkat a cikk szerzője bocsátotta rendelkezésünkre.

Praga Piccolo Luxus
Business Coupé /
Praga Piccolo Luxus
Business Coupé
 [1929] Automuzeum
 Emil Příhoda

Fotó: Enyey Gyula

A nemez művésze

Tóth Livia textilművész kiállítása a Mácsai István Galériában

■ A művész életrajzából csak annyit, hogy 1990-ben szerzett mesterdiplomát a Magyar Iparművészeti Főiskolán, a *Szakrális tér* vizsgamunkájáért Nívódíjban részesült, több mint kéttucatnyi egyéni tárlatot és számtalan csoportos kiállítást jegyez. Jelen tárlatára, ami a Mácsai István Galéria két termében volt látható, a 2006-tól mostanáig datált két- és háromdimenziós munkáit hozta el. A 2D-s műtárgyak közös jellemzője – a kiváló minőségen túl –, hogy alapanyaguk egy különleges matéria: a nemez. Mindenki láthatott, tapinthatott vagy éppen hordhatott már nemezt, ami nem más, mint ősi eredetű textília, amit birkagyapjú-

ból, víz hozzáadásával, gyúrással állítanak elő. Meg tudunk különböztetni kézi munkával készült és gyárilag/iparilag előállított műszaki nemezt/filcet. Hadd idézzek egy szakembert. Berthold Laufer amerikai néprajzkutató írta: „*Bizonyított tény, hogy a nemezkészítés [...] ősibb mesterség és művészet, mint a fonás vagy szövés.*” Tehát ezzel az anyaggal a művész visszanyúlt a gyökerekhez, az autentikus forrásokhoz. Tóth Livia anyagválasztása részben kísérleti jellegű, másrészt szeretetteljes hagyománytiszteletről tanúskodik. A matériát erősen színezi, palettáján a szivárvány összes színe megjelenik, de ezek közül is határozottan kivil-

Fotó: Lethenyi László

Tóth Livia: Pannon táj /
Livia Tóth:
Pannonian Landscape
[2006] *nemez / felt*
[230x380 cm]

Fotó: Lethenyei László

Tóth Livia: Kárpát-medence / Livia Tóth: The Carpathian Basin
[2012] *nemezapplikáció / felt appliqué* [210x130 cm]

lannak a lila, zöld, kék, rózsaszín, narancssárga, piros, vörös és ezek átmenetei/árnyalatai. A dübörgő koloritás csak ritkán válik visszafogottá, a legjellemzőbb az, hogy egy adott képtéren belül mit mivel párosít. Ezek a kétdimenziós falimunkák az anyaghasználat, az applikációk, a borzolás, rétegezés okán dinamikusan lélegeznek, kinyílnak a térbe, szinte kikéredzkenek a síkból. Művei között a reprezentáció jegyében egyaránt találhatunk ábrázoló/figurális munkákat és absztrakt műtárgyakat.

A kisebbik terem fogadó-munkája a *Fiú*, kinek dús haja kócos, álla (az örökkévalóság, újjászületés szimbólumaként) spirálként tekereg, míg arca színmezőkből, szigetekből, majdnem amorf foltokból van kirakva. Összehúzott szemeiben, tekintetében dacosság és tudatosság egyszerre van jelen. Nem tudom, hogy ki ez a fiú, de biztos mondhatom, hogy alkotója mindig szeretettel gondol rá. A művész *Kőfala* paradox módon nem kövekből, téglákból építkezik, hanem pikelyekre, kagylóhéjakra emlékeztető törékeny fragmentumokból. Az *In memoriam Mártély* művén a hullámtarajok lágy ívekben pulzálnak, a lilában és kékben tartott repetíció, a hajlongó lemezek a mozgás illúzióját keltik. *Reinkarnáció*jában a halál és az élet, az elmúlás és újjászületés ritmikáját állítja párba. Ugy ellenpontoz, hogy a fekvő, halott női figura felett megjelenik annak inkarnált változata: egy szárnyaló madár. A mozdulatlanság és dinamika adja a mű feszültségét.

Tóth Livia: Hajó / Livia Tóth: Ship

[2006] *rafia, varrott technika / raffia, sewing technique*
[8x100x15 cm]

Fotó: Lethenyei László

Tóth Livia: Reinkarnáció /
Livia Tóth: Reincarnation
[2009] *nemezapplikáció /*
felt appliqué [140x130 cm]

Fotó: Lethenyi László

Foto: Lethenyi László

**Tóth Livia: Főnix /
Livia Tóth: Phoenix**
[2006] *nemez / felt*
[220x380 cm]

Dervistáncán puha nyúlványok, hajlongó, örökkön mozgásban lévő, algaszálakra emlékeztető organikus motívumok táncolnak, a középpont felé haladva tölcseeresednek. Vitális, életigenlő mű. A *Vertikális örvény* szintén középre zár, szinte beszippan, magába ölel a csaknem szimmetrikus körök szívóhatása. *Fényvárás* címen jegyzett falikárpitján hat csík/szalag kanyarog, fodrozódik. A pöttyözött, foltos felület mozgó hatását csak erősíti, hogy a narancsok, sárgák, zöldek elsötétedő és kivilágosodó árnyalataival dolgozik a művész. *Szív-meditációja* belsejében rajzolódik ki a szív-forma. Az ismétlődő szalagrendszer tojás formá-

ba zárt, és vöröslően úgy pulzál, mint egy vérrel teli emberi szerv. A kisebbik teremben még helyet kapott – erre az alkalomra készült – hét munka, melyek egyrésről önmagukban érvényes iparművészeti alkotásként aposztrofálhatók, másrészt funkcionális tárgyakként is tekinthetők, hiszen van közöttük gyümölcs-vagy tojáskosár, szakajtó, vállra akasztható hátizsák vagy puttöny, mindegyik a nemezmunkák színvilágát megidévezve, csak éppen más anyagból.

Ezek a tárgyak rafiából készültek, fonalhulladékkal bélelték vagy éppen tollal vannak ékesítve. Mégis az a csónakforma a legszebb, ami nem színezett, nincs

díszítve, és az egyik végén csőrként kinyílik, mint egy egyiptomi papiruszhajó. A nagyobbik terem *Főnix*e a tárlat legimpozánsabb munkája. A nagyméretű művön egy főnix repül ismeretlen, misztikus tájban, szárnyai mint lángcsóvák világítanak, miközben a bal oldalon keretként megjelenik egy indázó motívum. Erre az organikusan terjeszkedő indára más-más kultúrkörökből származó mesélények kúsznak fel, pihennek meg azon. A szárnyas oroszlán, sárkány, a griff, a saját farkába harapó kígyó, lópofájú, gyíktestű lények ugyanúgy jelen vannak, mint a fácán, holló, varjú. A *Kárpát-medence* nemeze olyan, mint valami ősi címer. Itt kell megjegyeznünk, hogy a művész – ahogy azt ars poeticájában megfogalmazta – korábban szkíta, hun, avar, honfoglalás kori, román kori, a népi tárgykultúra és a népművészet tárgyaiban fellelhető motívumokat is beépített munkáiba. Ezen a művén keret-történetként alul és felül megjelenik a csodaszarvas

Fotó: Lethenyei László

Fotó: Lethenyei László

agancsa és egy bimbódzó, népi motívum, míg a mű magjában felülnézetből láthatjuk a Kárpátok ölelte táját. A kék érhálózat természetesen a folyókat jelzi, de itt nincsenek jelölve a térképészeti határok, itt még szabadon áramlanak a mezők, szántók, vizek, domborulnak a hegyek. A tárlatot záró *Pannon táj* című munkája pozitív üzenetet sugároz. A zöldben, kékben, barnában tartott művön a folyók és erdők, a tavak és mezők, a dombok és hegyek még békét, nyugalmat árasztanak. Egy kiváló művész örökkévalóságként rögzít egy kivételes pillanatot.

KOZÁK CSABA
művészeti író

(Angyalföldi József Attila Művelődési Központ Mácsai István Galériája, Budapest, 2013. február 28–március 25.)

Tóth Lívia: *Főnix*
(részlet) / Lívia Tóth:
Phoenix (detail)

←
Tóth Lívia: *Főnix*
(részlet) / Lívia Tóth:
Phoenix (detail)

Érmet az érmeseknek!

A Nyíregyházi Főiskola műhelyének sikere Nagy-Britanniában

■ A Nagy Lajos Imre szobrászművész, főiskolai tanár műhelyéből kikerülő fiatal tehetségek nagy bemutatkozási lehetőséget kaptak: Marcy Leavitt Bourne művészeti írónak, a Brit Éremművészek Egyesülete (British Art Medal Society – BAMS) titkárnak meghívására részt vehettek a kortárs éremművészet hallgatói érem programjában.

2013-ban már huszadik alkalommal szervezték meg az Egyesült Királyságban a megmérettetést, melyre az ottani művészeti főiskolák, egyetemek hallgatóin

kívül minden alkalommal meghívnak egy külföldi művészeti főiskolát (2010-ben a meghívott résztvevő Rómából a Scuola dell'Arte della Medaglia, 2012-ben Teheránból a Mah-E-Mehr Institute of Art volt). Magyarországról a Nyíregyházi Főiskola hallgatói (Nagy Lajos Imre és tanítványai) az első meghívottak, akik részt vehetnek a programban, így az ország számára is különleges jelentőséggel bírt e szakmai invitálás, mellyel elismerték az ott folyó művészeti munkát is. Minden meghívott felsőoktatási intézmény maximum

**Egri Zita: A teljesség
felé (elő- és hátlap) /
Zita Egri: Towards
Entirety (obverse
and reverse)**

[2012] *viaszvesztéses
bronzöntvény /
cast bronze (lost wax)*
[6x9x0,6 cm]

Fotó: Papp Illdikó

15-15 öntött bronzéremmel (előlap+hátlap) szerepelhet a kiállításon, melyet általában valamelyik brit művészeti főiskolán rendeznek meg. Tavaly a FIDEM (Fédération Internationale de la Médaille d'Art / Nemzetközi Éremművészeti Szövetség) kongresszusával és kiállításával egy időben Glasgow-ban, idén Londonban kerül sor az eseményre.

Az előzetes felkérést követően 2012 októberében Marcy Leavitt Bourne a Nyíregyházi Főiskolán járt, hogy tájékoztatást adjon a részvétel feltételeiről, egyúttal előadást tartott a kortárs brit éremművészetről, és bemutatta a korábbi hallgatói érem programban legjobbnak tartott alkotásokat is. Ezen személyes inspiráció hatására, Nagy Lajos Imre irányításával a nyíregyházi intézmény hallgatói közül tízen kapcsolódtak be a munkába, környezetkultúra, képi ábrázolás és plasztikai ábrázolás szakosok is. Először vázlatokat készítettek, aztán viaszban vagy gyurmában (plasztilinben) megmintázták az érem mindkét oldalát, erről

Csernok Tibor: Pro Natura (kétrészes mű, elő- és hátlap) / Tibor Csernok: **Pro Natura** (two parts of the work, obverse and reverse) [2012] öntött bronz / cast bronze [Ø 8 cm]

Nagy Natália: A boldogság nyomában (két darabból, elő- és hátlap) / Natália Nagy: **In Pursuit of Happiness** (of two pieces, obverse and reverse) [2013] bronz / bronze [Ø 8 x 0,4 cm]

**Radics István:
Giacometti
(elő- és hátlap) /
István Radics:
Giacometti
(obverse and reverse)
[2012] öntött bronz /
cast bronze
[8,5x8,5cm]**

Fotó: Papp Ildikó

**Czip Gergő:
Turul nemzetség
(elő- és hátlap) /
Gergő Czip: Turul Clan
(obverse and reverse)
[2012] öntött bronz /
cast bronze
[Ø 9,4 cm]**

Fotó: Papp Ildikó

gipsznegatívot vettek, amibe gisz- vagy viaszpozítívot öntöttek. Ezekről készültek a nyers bronzöntvények (a Sóstói Nemzetközi Művésztelep öntödéjében és a budapesti Szabó Öntészeti Kft. műhelyében). A nyers öntvények tisztítása, csiszolása, cizellálása, polírozása, patinázása ismét a főiskola szobrászműhelyében zajlott. Mivel a plasztikai ábrázolás szakosokon kívül a hallgatók többsége még soha nem csinált ilyesmit, így számukra külön kihívás volt a verseny.

Az elkészült munkákat 2013. február 8-ig kellett elküldeni Londonba, a pályázatra érkezett 126 érmet a

British Museum érmészeti osztályán értékelték, zsűrizték, majd döntöttek a későbbi elismerésről, a díjadóra március 12-én került sor a Harrow Schoolban. A brit főiskolák hallgatói között különböző díjakat osztanak ki, míg a „legjobb vendég” különdíját (Best Guest Prize) az idén Radics István kapta. A zsűrizett érmet Londonban, az Aranyműves Központban (Goldsmiths' Centre) mutatják be április 17. és május 16. között, egyúttal a kiállításhoz katalógust adnak ki, melyben szerepelnek a díjazott munkák, illetve a nyíregyházi alkotók névsora, valamint a legjobbnak ítélt alkotások reprodukcióját is közzéteszik. A hallgatói érem programról a *The Medal* című, a BAMS, a British Museum és a FIDEM gondozásában évente kétszer megjelenő reprezentatív folyóiratban is beszámolnak.

A versenyen való részvétel igazi csapatmunka, hiszen az alkotók mögött komoly támogatók álltak. A magyar résztvevők közül sikeresen szerepeltek: Diószegi Diana, Henzler Anna, Kulik Krisztina, Molnár Bianka, Sárközi Anna. A zsűri külön kiemelte Czip Gergő, Csernok Tibor, Nagy Natália, Egri Zita munkáit, illetve a különdíjat kapott Radics István alkotását.

BÉRES TAMÁS
szerkesztő, tanár

Művész, akinek forrása a művészet

Gondolatok Szabó Verona kárpitművész

Minden csak jelenés, minden az ég alatt című szentendrei kiállítása után

■ Többször elmondtam, leírtam az elmúlt években, hogy a második világháború utáni magyar képzőművészetben, iparművészetben – véleményem szerint – igazán nagy, nemzetközi mércével is mérhető sikert és színvonalat három ágazat ért el: a magyar *képgrafika*, sokszorosító grafika, a magyar *kerámiaművészet*, szilikátművészet és a magyar *textilművészet*, elsősorban az egyedi textil. Mindhárom terület sikerének okai másban és másban kereshetők. A grafikának nagy hagyományai voltak, a kerámiában ez nem jellemző, de egy-két kimagasló személyiségből egy nagy ív bontható ki. S valahogy így volt a textilművészettel

is. Valójában Ferenczy Noémitől számítjuk a 20. század második felének magyar textilművészetét, majd a hatvanas, hetvenes évektől/évekre jött létre az a produktum, mely élen járt az *egész* magyar művészetben, s amely szinte robbanásszerű szemléleti megújulásának folyamatában, szinte szimultán módon újította meg a technikákat, a technológiákat, a matériákat és a formákat. A szombathelyi textilművészeti biennálék (ma már triennálék) az egész magyar művészeti progresszió jeles eseményei voltak. Ebben a forrongásban divat volt eredetinek lenni, innovatívnak, meghökkenőtnek, nonkonformnak lenni (jeles eredményekkel tehát!).

Aztán mintha ezek a nagy radikalizmusok szelídülni kezdtek volna, s mintha ismét több szerephez kezdett volna jutni a *tradíció* tisztelete, az értéktisztelet. Ebben a forrongó időszakban illeszkedett a magyar textil világába Szabó Verona. Ő ugyan mindenekfelett a mondanivaló kisugárzását tartotta legfontosabbnak, ám egyben folyamatosan kereste és alkalmazta az új formai megoldásokat, matériákat. Saját fonású fonalat, gyapjúfűrtöt, követ, kavicsot, üveget épített be nagyméretű objektjeibe, műveit térbe függesztette. Kiemelkedő lett *Omlás* című munkája, amely egy földomlást jelenít meg plasztikus eszköztárral. 1976-ban ez a mű a *IV. Fal- és Tértextil Biennálén* második díjat nyert. Ezzel együtt alkalmazta és fejlesztette a művész a hímzés, az aszúrozás technikáját, s aratott nemzetközi sikereket. 1985-től a *kárpitszövés* a legkifejezőbb műfaja, ebben is, mint a festészetben is, a mondanivaló fontossága és a (hagyományos) technikai tudás finom összhangja a meghatározó számára, és ez dominál: a kárpit *eredeti* technikájának tisztelete, gyakorlása. Ez ma is művészi gyakorlatában a mindenekfelett meghatározó. Nem véletlen, hogy e kiállítása meghívóján is nem textilművészként, hanem kárpitművészként volt feltüntetve. 2001-től a megmérettetés nemzet-

Szabó Verona: Orchidea I. / Verona Szabó: Orchid, I

[2010] grafit-arany ceruza, szabadkézi rajz, paszpartu:
70x50 cm, rajz: 40x40 cm / graphite-gold pencil, free-
band drawing, mat board: 70x50 cm, drawing: 40x40 cm

Fotó: Szabó Verona

Szabó Verona, Csókás Emese: Holdfényárnyék / Verona Szabó, Emese Csókás: Moonlight Shadow
 [2008] különböző minőségű, textúrájú, árnyalatú anyagok, aranszál, tusrajz, aranszál-bímezés / fabrics of miscellaneous quality, texture and shade, golden thread, India ink drawing, golden thread embroidery
 [158x158x2 cm (25 / 30x30x2 cm)]

Fotó: Oravecz István

közi szintű. A budapesti Szépművészeti Múzeumban a világ és a magyar művészet legjobbjával szerepelt együtt, majd a washingtoni Textilmúzeum kurátorának válogatásával meghívást kapott az ott rendezett nagyszabású kiállításra, amelyen szintén a legkiválóbb-

bak szerepeltek. Itt állították ki ismét Szabó Verona „Most és mindörökre” című kárpitját, amelynek mérete három négyzetméter. Csigamotívumával a kezdet és a vég egyetemes emberi problémáira utal. Újszerűen fémszálak, aranszál, selymek vannak beszöve az

ötös felvetésű gobelinbe. Ez a mű szerepelt a 4. *Amerikai Kárpit Biennále* kísérő kiállításán.

A pálya újabb emelkedését jelzi, hogy 2003-ban *Átjáró* – „*Hervad már ligetünk, s díszei bullanak*” című,

három négyzetméteres munkája Szombathelyen Rózsa Anna-díjat kapott, s a zsűri beválogatta a 2004/2005. évi 5. *Amerikai Kárpit Biennále* vándortárlatára, Denver (Colorado), Guild (New Hampshire), Roches-

Fotó: Oravecz István

Szabó Verona:

Kertem II. /

Verona Szabó:

My Garden, II

[2010] gyapjú, selyem,
fémszál, francia
gobelin, 5/1 cm / wool,
silk, metal thread,
French Gobelin,
5/1 cm [22x22 cm]

Szabó Verona:
Kertem I. / Verona Szabó: My Garden, I
 [2010] gyapjú, selyem,
 fémzál, francia
 gobelin, 5/1 cm / wool,
 silk, metal thread,
 French Gobelin,
 5/1 cm [22x22 cm]

➤
Szabó Verona: Kertem
III. / Verona Szabó:
My Garden, III
 [2010] gyapjú, selyem,
 fémzál, francia
 gobelin, 5/1 cm / wool,
 silk, metal thread,
 French Gobelin,
 5/1 cm [22x22 cm]

ter (Minnesota) kiállítási állomásokkal. Mindezek fontos nemzetközi szakmai minősítések, amit megtéztett a Szépművészeti Múzeum *Kárpit 2* című kiállításon való részvétele.

S 2012-ben következett az immár húszéves jubileumát is egyben ünneplő szentendrei Péter-Pál Galériában a *Minden csak jelenés, minden az ég alatt* című kiállítása. S itt álljunk is meg egy pillanatra, már a tárlat címénél. Amely nem csak azt jelzi, hogy ez a kiállítás *mondanivaló-centrikus*, hanem úgy is fogalmazhatunk, hogy *irodalomközpontú*. Szabó Verona gyermekkorától vonzódik a lírai költészethez, s ezeket az élményeket képes folyamatosan átültetni a kárpit nyelvére. Eleve, úgy hiszem, kevés textilművészünk lehet, aki egy *vershez* több kárpitot is készít. Berzsenyi Dániel (1776–1836) halhatatlan, *A közelítő tél* című fantasztikus verse az egyik meghatározó ihlető forrás, művét a költő 1804 és 1808 között írta, 28 és 32 éves kora között. A vers első szakasza így hangzik: „*Hervad már ligetünk, s díszei hullanak, / Tárlott bokrai*

közt sárga levél zörög. / Nincs rózsás labyrint, s balzsamos illatok / Közt nem lengedez a Zephyr.” S nézzük a vers legendás, már-már mitikus negyedik szakaszát: „*Oh, a szárnyas idő hirtelen elrepül, / S minden műve tünő szárnya körül lebeg! / Minden csak jelenés, minden az ég alatt, / Mint a kis nefelejcs, enyész.*”

S mindez a szomorú, de emelkedett mondandó válik egyéni értelmezéssel, feldolgozással látvánnyá például *Pillanat – Minden csak jelenés, minden az ég alatt* című, háromrészes gobelinjén, melynek fázisaiban először a bimbót látjuk, majd a nyílni készülő virágot, végül a maga pompájában kinyílt teljes virágot.

Ezek a művek igen plasztikusan fejezik ki és adják meg lényegét Szabó Verona művészetének, hiszen a legutóbbi években életműve terebélyesedését az irodalmi, zenei vonzatú művek adják, melyek a létezés metafizikai kérdéseit vetik fel.

Hadd emeljem ki még mindebből a *Sötétség országa kiderült végképpen* című munkáját, amely Petőfi Sándor *János vitéz*ének egy fontos pillanatát helyezi kö-

Szabó Verona:
Kertem IV. /
Verona Szabó:
My Garden, IV
[2010] gyapjú, selyem,
fémszál, francia
gobelin, 5/1 cm / wool,
silk, metal thread,
French Gobelin,
5/1 cm [22x22 cm]

→
**Szabó Verona: „Most
és mindörökké” /**
Verona Szabó:
‘Now and for ever’
[2000] gyapjú,
aranyszál, selyem,
színes fémszálak,
francia gobelin,
5/1 cm / wool, metal
thread, silk, colour
metal threads, French
Gobelin, 5/1 cm
[200x155 cm]

zép pontba, s „örökös homálynak napfény lett helyében”.

A lét és a természet összefüggéseiről ad egyéni értelmezést *A nagy folyó mentén*, mely a gondolati megközelítésnek is nagy szerepet ad, s matériái – gyapjú,

selyem, fémszál – a natura univerzalitását emelik ki.

De jó tapasztalnunk, hogy a művész fontosnak tartja élénk tárt textilén kívüli munkásságát, amely esetében *szerves együttléte*, szintetizációt jelent. E mun-

kássága alapja a mives, finom és érzékletes *rajz*, mely esetenként kollázs, különleges anyagokkal, felhasználással, csipke és fotó alkalmazásával, színes krétával, a frottázs módszerét is „bevetve”. Ilyen munkája például a *Mozart*, amely épp ezáltal lesz vibrálóan eleven mű. S a művész akvarellistaként sem mellőzhető, amit Bartók *A csodálatos mandarinjához* készített lapja bizonyít. Puha ceruzarajzai *igazi* rajzok, szuverén mű-

vek, s az bizonyítatik, hogy rajzolni egyáltalán nem csak papírra lehet, amit Csókás Emesével készített munkája is bizonyít (*Holdfényárnyék*). Különleges élmény összevetnünk a *Pillanat* című műsorozat érzékletes rajzait a kárpitba átültetett, megvalósult művel. A rajzok finom színezése, kompozíciós rendje, kidolgozottságuk foka tanulmányokat rejt – és sejtet! – a későbbi francia kárpitokhoz, ám ugyanakkor eredeti, önálló művek is. Rajzai, kollázsai nem nagyméretűek, de nem is méretűkkel, hanem különös minőségükkel, belső koherens értékeikkel kívánnak – és tudnak – kitűnni. Rajzainak, kollázsainak, vegyes technikájú munkáinak jelenléte kifejezetten erősítette a kiállítás szellemiségét, nemcsak bepillanthattunk így műhelyébe, de ars poeticája is világosabb lett. Az ő kárpitművészete melletti rajzi munkássága nem kiegészítő tevékenység, hanem életművének szerves része.

Szabó Verona pályáivére visszatekintve ma is szeretettel gondol tanáraitra, az őt tulajdonképpen felfedező Szalai Zoltánra, aki osztályfőnöke is lett a budapesti Képző- és Iparművészeti Gimnáziumban, vagy Kanizsai Nagy Antalra, jeles irodalomtanárára. Ezt követően a Magyar Iparművészeti Főiskolán Rákosi Zoltánra (alakrajztanárára) és Szilvitzky Margitra. Munkásságában fontos számba vennünk, hogy alkalmazott és autonóm textillel egyaránt foglalkozott.

Lényeges azt is megjegyeznünk, s ez jelzi személyiségének értékeit, hogy nem csak tagja a Magyar Kárpitművészek Egyesületének, de aktív részese is a nagyméretű, közösen szőtt kárpitok készítésének.

Művészetének gyökerei szellemiek és emocionálisak, s lényeges fundamentum a természet, a művészet, a történelem, a Biblia. Művészete emocionálisan telített, nem szégyell *vállaltan érelemre* ható lenni úgy, hogy az érelem művészetében központi kategóriává válik. Ami ritka a kortárs kárpitművészetben: poézissel teli alkotó, aki azonban személyes mesélőkedvét is „kiéli” munkáiban, melyek szépségét, értékét elősegíti különleges, igényes szövés technikája, s az ehhez szorosan kapcsolódó elmélyült rajzkultúra. Szabó Verona megragadta a pillanatot, s kiállításán a szárnyas idő *láthatóvá* vált: kárpitba szöve...

FELEDY BALÁZS
művészeti író

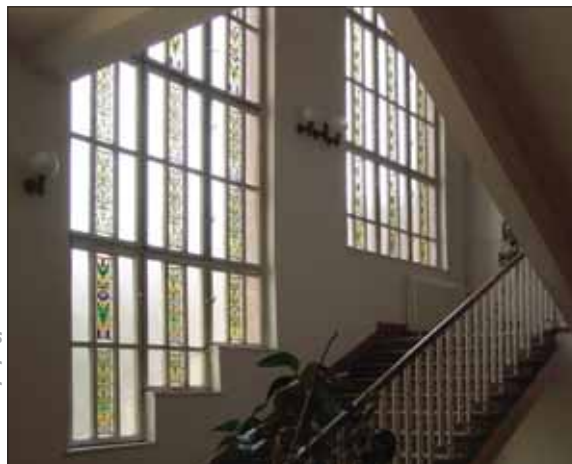
Fotó: Oravecz István

Iparművészeti alkotások a kecskeméti Újkollégium százéves épületén

II. Színes üveglablakok

■ Az 1911–1913-ban Mende Valér tervei alapján épült kecskeméti református Újkollégium belső tereit az épület színvonalához méltó, csodálatos szépségű festett üveglablakok díszítik. A középrizalit foglalja magában a dísztermet, melynek színes üveglablakai Róth Manó (Róth Miksa testvére) budapesti műhelyében készültek.¹ Míg Róth Miksa neve szinte az üvegművészet szinonimája lett, és nevéhez számtalan köz- és magánépület díszüvegezése fűződik, addig három évvel fiatalabb testvéréről, Manóról (1868–1944?) jóval kevesebbet tudunk. Roth Manó vagy Roth Emánuel is apja műhelyében sajátította el a mesterség fogásait (hozzá hasonlóan ő is rövid o-val írta nevét, az egyszerűség kedvéért írjuk most hosszúval). A lakónyilvántartások szerint a főváros VIII. kerületében, bátyja Kender utcai műhelyéhez közel lakott, a Víg utca 6. szám alatt, az 1930-as években pedig Kőbányán. Valószínűleg a második világháború áldozata lett, de halálának pontos ideje és körülményei ismeretlenek. Az is bizonytalan, mikor dolgozott együtt Miksával, és mikor önállóan. Nevéhez kevesebb, de nem kevésbé színvonalasabb munka fűződik, mint bátyjához, így az Újkollégium mellett a szegedi Új zsinagóga üveglablakai, a Gellért fürdő előcsarnokának színpompás üvegkupolái, felülvilágítói és a Buda halálát ábrázoló (a második világháborúban elpusztult) üvegfestménye vagy az Ernst Múzeum lépcsőházának Rippl-Rónai József tervezte díszüveglablakai.

A terem megvilágítását hosszú, félköríves végződésű ablakok biztosítják, melyek díszes, stilizált növényi motívumokból álló keretét inda- és virágdíszek töltik ki. Az ablakok alatt az erkélyek ajtóit is hasonló díszítésű színes üvegekkel látták el. Az ablakok alsó részén, kör alakú keretben található üvegfestmények a református egyház szimbólumait és jeles személyiségeit ábrázolják, alul és felül felirattal kísérve. Az ikonográfiai programot az építési bizottság állította össze,

Fotó: Székely György

majd az egyháztanács 1912. június 2-án hagyta jóvá. Sorrendben a következőket ábrázolják:

1. A Magyar Királyság címere, felirat: „Regnorum fundamentum Virtus” („A királyságok – vagyis az országok – alapja az erény”).

2. Hullámokon hanykódó gálya, „Fluctuat, nec mergitur” felirattal („Hullámszik, de nem süllyed el”).

3. Kecskemét város címere, „Sem magasság, sem mélység nem rettent” jelmonddal (Róm 8,39 alapján).

4. Kálvin János arcképe, „Calvin János 1509 – 1564” és „Soli Deo Gloria” felirattal. („Egyedül Istené a dicsőség”).

5. A kecskeméti református egyházközség címere: fiait tápláló pelikán, „Kecskeméti Református Egyház” és „Soltár CIV. 16. 27.” felirattal. A zsoltárverssek: „Jóllaknak az ÚR fái is, / a Libánon cédrusai, / melyeket ő ültetett”, „Mindezek arra várnak, / hogy idejében adj nekik eledelt.” (Zsolt 104,16.27).

6. Szegedi Kis István arcképe, „1505 [–1582]. Jeremiás XXXIX. r. 18. v.” felirattal. A megjelölt versrész-

Színes üveglablakok és kovácsoltvas korlát a Cífrapalota felőli lépcsőházban, Újkollégium, Kecskemét. Üveglablakok: Róth Manó műhelye, műlakatasmunka: Tíringer Ferenc műhelye / Stained-glass windows and wrought iron bars in the staircase towards the Cífrapalota (Motley Palace). New College, Kecskemét. Glass windows by Manó Róth's workshop, metalwork by Ferenc Tíringer's workshop

→
**A díszterem a színes
 üvegablakokkal,
 Újkollégium, Kecskemét
 / The festive hall
 with the stained-glass
 windows. New College,
 Kecskemét**

**Bethlen Gábor és
 I. Rákóczi György lovas
 képe a díszterem
 ablakain, középen a
 kecskeméti református
 kollégium címere:
 a pálma és a nyitott
 Biblia, Újkollégium,
 Kecskemét. Róth Manó
 műhelye / Equestrian
 image of Gábor Bethlen
 and György Rákóczi I
 on windows of the
 festive hall. In the
 centre: the Crest of the
 Kecskemét Calvinist
 College (the palm with
 the open Bible). New
 College, Kecskemét.
 Manó Róth's workshop
 [1912]**

let: „Bizonyosan megszabadítalak, nem esel el fegyvertől, és életedet ajándékul kapod, mert bízta bennem! – így szól az ÚR.”

7. I. Rákóczi György erdélyi fejedelem lovas képe, „Non est volentis neque currentis, sed solum misere-rentis Dei. Róm. IX. r. 16. v.” felirattal („Ezért tehát nem azé, aki akarja, és nem is azé, aki fut, hanem a könyörülő Istené.” Róm 9,16).

8. A kecskeméti református kollégium címere, a pálma, „Crescit sub pondere palma” felirattal. („Teher alatt nő a pálma”. Ide kapcsolható egy zsoltárvers is: „Az igaz virul, mint a pálmafa / magasra nő, mint a libánoni cédrus.” Zsolt 92,13).

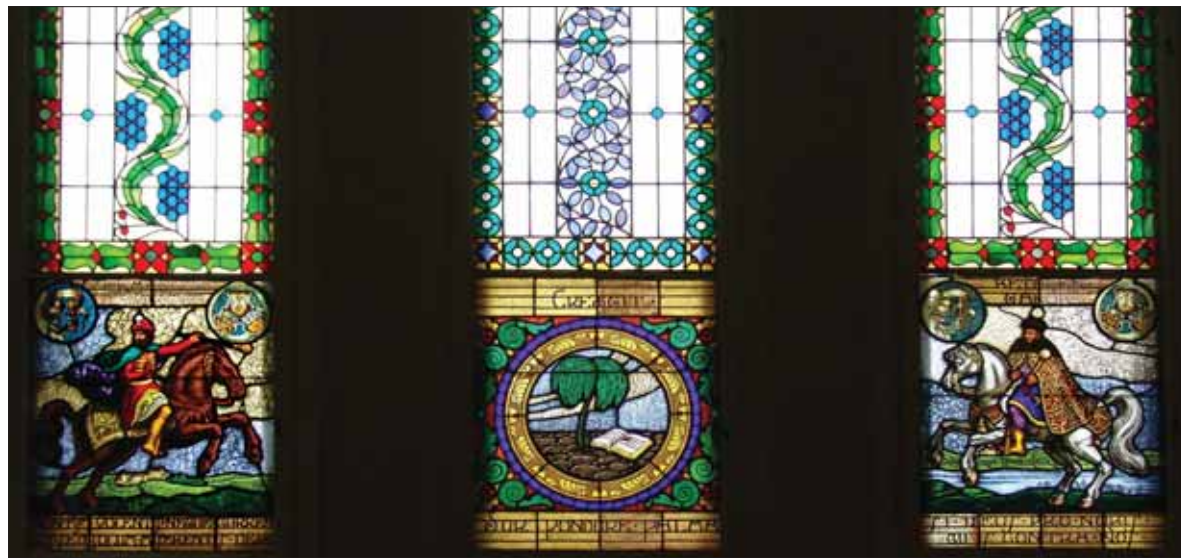
9. Bethlen Gábor erdélyi fejedelem lovas képe. „Si Deus pro nobis quis contra nos” („Ha Isten velünk, ki lehet ellenünk?” – Róm 8,31).

A kilenc üvegablak hármasságokban helyezkedik el, az első két címer fog közre egy jelképes ábrázolást, a másik kettőn egy-egy portré fog közre egy címet. A címerek közül három megegyezik az épület főhomlokzatán elhelyezett pirogránit címerekkel. Az üvegablakok a karzattól a színpadig vezetik a néző tekintetét, a címerek sorrendje a nagyobb közösségektől az egyre kisebb egységek felé halad (ország, város, egyházközség, iskola). A Magyar Királyság akkori

Fotó: Székely György

hivatalos címerében a szív-pajzsban Magyarország, körülötte a társországok, Dalmácia, Horvátország, Szlavónia, Erdély és Fiume címere látható. A latin nyelvű jelmondat Ferenc császár és király jelmondata emlékeztet: „Iustitia regnorum fundamentum” („Az igazság az országok talpköve”). Az ország- és a város címer között elhelyezett gálaábrázolás évszázadok óta a keresztyén egyházat jelképezi, mely sok megpróbáltatáson megy keresztül, de nem pusztul el, hanem végül célba ér. A hajó és a hozzá tartozó jelmondat szerepel Párizs címerében is. Középen helyezték el az egyházközség címerét, melyben a fiókait saját vérével tápláló pelikán az ókeresztény idők óta

Fotó: Székely György

használt szimbólum, mely Jézus Krisztus kereszttáldozatára, az emberiség megváltásáért kiontott vére emlékeztet. Együttal az önfeláldozás, a jövő nemzedékekért vállalt erőfeszítések jelképe, utalva az iskolaépítő gyülekezet anyagi áldozatvállalására is.

Az egyházközség címere mellett két teológus is helyet kapott: Kálvin János és Szegedi Kis István. A francia születésű svájci reformátor a református teológia megalapozójaként és az egyházszervezet kialakítójaként került ebbe a panteonba. A Kálvin-portré metszetekről (például Pierre Cruche vagy még inkább Tobias Stimmer műveiről) jól ismert formában látható. Az összes szakállal időskorúnak ábrázolt reformátor kezében könyveket tart, bordó színű, prémes kabátot, úgynevezett humanista köpenyt visel, jellegzetes formájú kék sapkával. A háta mögött két oszlop, előtte kinyitott könyv és tintásüvegekbe helyezett tollak vannak. Szegedi Kis Istvánnak a magyarországi református egyház megszervezésében oroszlánrésze volt, ceglédi lelkészként Kecskeméten is érvényesülhetett a hatása. Kálvinnal egy üvegfestmény-együttesen történő ábrázolása azért érdemel kiemelt figyelmet,

mert a 16. századi magyar teológus az egyetlen a magyar reformátorok közül, akiről hiteles ábrázolás maradt fenn. Tanítványa és utóda, Skaricza Máté készítette azt a rajzot, mely nyomtatásban is megjelent Szegedi Kis *Theologiae sincerae Loci Communes de Deo et homine* című munkája és a Skaricza által írt életrajz kiadásában. Ez a rajz szolgált alapul az üvegkép megfestéséhez is.

A harmadik egység közepén jelenik meg az iskola címere. A hozzá tartozó jelmondat arra utal, hogy a személyiséget a nehézségek, megpróbáltatások edzik, a lélek gyarapodása csak terhek felvállalásával érhető el. A címet mindkét oldalról a magyarság és a reformátusság történetében egyaránt jelentős szerepet játszó erdélyi fejedelmek veszik körül. Folyóparti tájban, háttérben egy várral jelenik meg a pompás ruhába öltözött Bethlen Gábor, díszesen felszerszámozott ló hátán, buzogánnyal a kezében. Fölötte két tondóban újabb jelképek sorakoznak. Balról egy felhőből kinyúló páncélos kar kardot, azon pedig koronát tart, körülötte pedig mondatszalg fut körbe „Consilio firmata Dei” („Isten tanácsával megerősítve”) felirattal.

✦
Az egyházat jelképező hajó a díszterem üvegablakán, Újkollégium, Kecskemét. Róth Manó műhelye / The ship symbolizing the Church on a window of the festive hall. New College, Kecskemét. Manó Róth's workshop [1912]

Fotó: Székely György

Fotó: Székely György

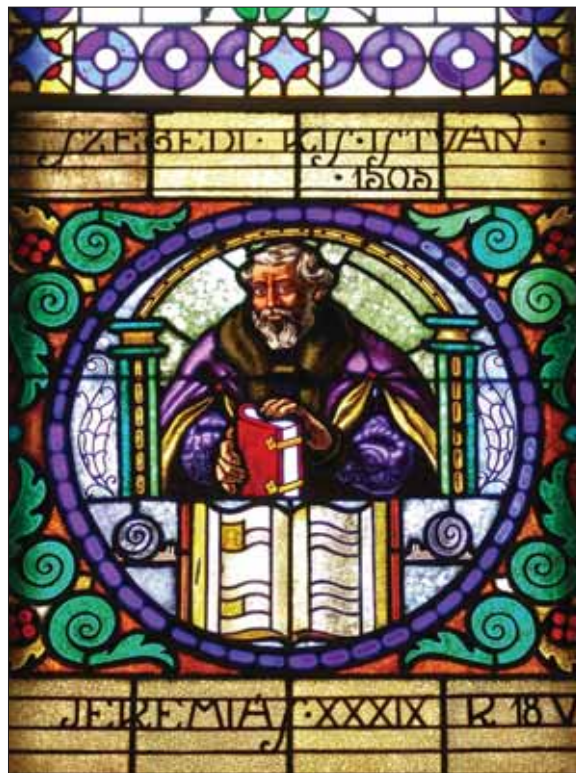
Kecskemét címere a díszterem üvegablakán, Újkollégium, Kecskemét. Róth Manó műhelye / The coat of arms of Kecskemét on a stained-glass window of the festive hall. New College, Kecskemét. Manó Róth's workshop [1912]

→ Szegedi Kis István
 portréja a díszterem
 üvegablakán, Új-
 kollégium, Kecskemét.
 Róth Manó műhelye /
 István Szegedi Kis's
 portrait on a glass
 window of the festive
 hall. New College,
 Kecskemét.
 Manó Róth's workshop
 [1912]

Jobbról egy saját farkába harapó sárkánykígyó három pajzsos az iktári Bethlen család és az Erdélyi Fejedelemség címerét fogja körbe. I. Rákóczi Györgyöt hasonlóan ábrázolja az üvegkép (a Rákóczi-címer helyett itt is a Bethlen család címere szerepel), egy vár, valószínűleg a Rákócziak és a magyar református művelődés történetében egyaránt kiemelkedő szerepet játszó Sárospataké előtt vágat, buzogányával előre mutatva. Az üvegfestmény Peter Aubry egykorú metszetének tükörképes változata, Bethlen Gábor ábrázolásának hasonlóan metszet előképe van. Rákóczi fejedelemnek helyi kötődése is van, mivel a kecskeméti egyházközségnek a róla elnevezett harangot és az *Öreg Gradual* énekeskönyv egy példányát adományozta. Ezek a jelképek és személyiségek példát adtak a diákoknak hitből és hazaszeretetből, az iskolai ünnepségek alkalmával látványuk erősítette a közösségi szellemet.

Az Újkollégium épületén alkalmazott iparművészeti alkotások, művészi igényű szakipari munkák az egyes mesterségek magas szintű termékei, méltók az épület színvonalához, sőt emelik annak szépségét, fokozzák a palotaszzerű megjelenést. A díszes anyagok használata az Arts and Crafts mozgalom és a szecesszió Gesamtkunstwerk elvének megfelelően összművészeti alkotássá avatja az épületet, nagy teret engedve az iparművészeti technikáknak. Ugyanakkor Lechner Ödön épületeihez képest Mende Valér visszafogottabban, józanabban alkalmazza ezeket az anyagokat. A hangsúly a különféle anyagok összhangjára kerül, és a szerkezetben, az épület egészében betöltött funkció válik fontossá. Az egyes díszmunkák az épület stílusához igazodva a gótikát idézik meg, merítve a népművészet formakincséből is. Az ismétlődő és váltakozó, más formában visszatérő díszítőmotívumok végigmondott programot tükröznek. A különböző anyagokon megjelenő hasonló motívumok az épület egységességét, Gesamtkunstwerk-jellegét erősítik, biztosítják ezek összhangját. Egyúttal méretükkel, díszítettséggükkel megmutatják az épület hierarchiáját, kiemelik a bejáratokat, lépcsőházakat és központi részeket.

A díszes Zsolnay kerámiákat, kovácsoltvas munkákat és üvegablakokat szemlélve igazat adhatunk Katona Mihály egykori igazgatónak, aki 1896-ban, a

Fotó: Székely György

millennium évében a következőket írta a modern főgimnáziumról: „Igaz, hogy a külső fény és pompa nem elengedhetetlenül szükséges ahhoz, hogy az iskola nagy szellemi eredményt produkáljon. De ha mi e tekintetben is hódolunk a kor szellemének, csak százados hagyományainkhoz maradunk hívek.”²

SZÉKELY GÁBOR
 művészettörténész

Jegyzetek

1. Szűcs Endre, Dörgő Miklós, Földényi György, Fűri Judit, Gonzales Gábor, Obreczán György: *A megfestett fény. Díszüveges munkák a történelmi Magyarország építészetében 1945-ig*. Geobook Kiadó, h. n. (Bp.), 2005; Székely Gábor: *A kecskeméti Újkollégium üvegablakai. Múzeumőr*, IX. évf., 2–3. sz., 2011. nyár-ősz, 28–29.
2. *A kecskeméti Evang. Reform. Főgimn. Értesítője*. Kecskemét, 1896. 12–13.

A tanulmány I. részét a 2013/3. számban közzétettük.

A jövő ígérete

Bácsi Magda adományai (2011–2013) az Iparművészeti Múzeumnak

■ Az Iparművészeti Múzeum *Gyűjtők és kincsek* című állandó kiállítása új fejezettel, új kabinettel gazdagodhatott. Bácsi Magda adományai jóvoltából közel háromszáz tétel távol-keleti és európai tárggyal gyarapodott a múzeum kerámiagyűjteménye.

A kvalitásban és mennyiségben egyaránt gazdag műtárgyegyüttes mintegy öt évezred kerámiaművészetét

reprezentálja. A neolitikum kori geometrikus festésű edények, különleges figurális sírkerámiák, állat formájú használati tárgyak, szeladonmázás edények, kivételes szépségű porcelánok, amelyek egykor királyi gyűjteményt – Erős Ágost szász választófejedelem és lengyel király (1670–1733) porcelángyűjteményét – gazdagították, valamint a bűvárrégészet jóvoltából felszínre került híres, pontosan datálható hajórakományok mindegyikéből egyet-egyet tartalmazó páratlan adomány válogatását láthatja most a közönség.

A negyven tételt bemutató kabinet kiemelkedő jelentőségű műve egy kínai *Lovas újász* szobor. A festett kerámiafigura a Han-korban, Kr. e. 206 és Kr. u. 220 között készült.

Az európai gyűjteményi egységet egy páratlanul elegáns szecessziós díszváza képviseli. A csillagos ég alatt táncoló nőket ábrázoló vázát Mack Lajos terve alapján a Zsolnay-gyárban, 1899–1900-ban készítették.

A múzeum számára az adomány csakugyan *a jövő ígérete*, hiszen a műtárgyak tudományos feldolgozását, valamint az épület rekonstrukcióját követően állandó kiállításon tervezi bemutatni a teljes gyűjtemény-adományt.

A kabinet a *Gyűjtők és kincsek* című állandó kiállítás részeként, 2013. április 19-től, a múzeum első emeletén tekinthető meg.

BALLA GABRIELLA
művészettörténész

**Váza csillagok alatt
táncoló nőkkel.**

**Mack Lajos terve,
Zsolnay-gyár, Pécs /
Vase with dancers
under the stars.**

**Designed by
Lajos Mack,
Zsolnay Factory, Pécs
[1899–1900]**

*magasság: 53,5 cm /
height: 53,3 cm*

Fotó: Áment Gellért / Iparművészeti Múzeum, Budapest

Fotó: Áment Gellért / Iparművészeti Múzeum, Budapest

**Talpas tál geometrikus
díszítéssel /
Footed bowl with
geometric decoration**

*Kína, neolitikum,
Kr. e. 3000–1500,
cserép, földfestékekkel
színezett / China,
Neolithic, 3000–1500
BC, pottery, coloured
with earth paints
[Ø 15,8 cm]*

■ **Megvalósult és megvalósulatlan álmok** címmel válogatást mutattak be Erdély István, Gönczi Gebhardt Tibor, Haranghy Jenő, Repcze János, Rottler István és Tuszkay Márton reklámgrafikai és plakátterveiből a Magyar Kereskedelmi és Vendéglátóipari Múzeumban. (2013. március 1–május 5.)

■ **Bagossy Levente** díszlettervező, grafikus kiállításán a művész 32 díszlettervét mutatták be a BTM Budapest Galéria Kiállítóterem közönségének 2013. március 14-től április 14-ig.

■ **Fogadalmi szertartások, ősi lakomák** címmel a késő bronzkorból (Kr. e. 1500–800) származó különleges, máig vitatott okokból elásott, páratlan gazdagságú leletegyüttest mutat be a Budapesti Történeti Múzeum Vármúzeuma. A kiállítás 2013. szeptember 8-ig tekinthető meg a Budavári Palota E épületében. (Bp. I., Szent György tér 2.)

■ **Rodin-kiállítás** látható 2013. március 15-től június 16-ig Balatonfüreden a Vaszary Villában. A művész szobrai, grafikái és rajzai mellett kultúrtörténeti értékű levelei is szerepelnek a tárlaton.

■ **Szín–hely–szín** címmel B. Csernyánszky Katalin textilművész és Bálint Márta szövő munkáiból rendeztek kiállítást Ajkán a Nagy László Városi Könyvtár és Szabadidő Központ kiállítótermében. (2013. március 21–április 3.)

■ **Filcz Balázs**, a Moholy-Nagy Művészeti Egyetem hallgatója díjat nyert formatervezett, irányjelzős biciklis sisakjával az egyik legnagyobb kerékpár-innovációs fórumon, az International Bicycle Design Competi-

Filcz Balázs: Dora biciklis sisak (tabló, számítógépes tervek) / Balázs Filcz: 'Dora' bicycle helmet (tableau, computer designs)

tion tajpeji pályázatán, melyre 45 országból 590 pályamű érkezett, s a 22 díjazott között szerepelt a fiatal magyar tervező, aki korábban már a *Városi ragadozó magyar utakra* elnevezésű, kétüléses sportkocsi tervével hívta fel magára a figyelmet, ezt a munkáját a gepárd mozgása és testfelépítése ihlette.

■ **Pérel Zsuzsa** textilművész alkotásaiból retrospektív tárlatot rendeztek a Szombathelyi Képtárban. A „gobelin nagyasszonyának” tartott művész alkotói pályáját bemutató munkák között legújabb kísérleteit, kollázsait is kiállították. (2013. március 27–május 19.)

■ **Újabb két magyar múzeum a Google Art Project oldalain.** A budapesti Szépművészeti Múzeum és a Magyar Nemzeti Galéria 2012-ben, az Iparművészeti Múzeum és a Petőfi Irodalmi Múzeum 2013 márciusában lett résztvevője a Google 40 ország 200 gyűjteményét bemutató művészeti portáljának. A négy budapesti gyűjtemény 350 műkincse közül 21 művész 103 alkotása az

Iparművészeti Múzeum anyagából származik, s az egyik leghíresebb darabja Rippl-Rónai József *Vörösrubás nő* című falikárpitja, melyet a festő tervezett, és a felesége hímezte meg.

■ **Transzparens formák** címmel Borkovics Péter, Gáspár György és Sipos Balázs üveg-plasztikáit mutatták be Kaposváron a Rippl-Rónai Múzeum galériájában. Plasztikáik az üveg anyagában megjeleníthető formai elmentéken, a külső-belső részek, a pozitív-negatív formák átlátszóságán és kiegyenlítésén alapulnak. Erre a gondolati közönségre utal a kiállítás címe. (2013. március 25–április 14.)

■ **Néma Júlia és tanítványai** munkáiból *Magas hőfokon – közelítések a fatüzes kerámiához* címmel kiállítással egybekötött könyvbemutatót tartottak április 4-én a FUGA Budapesti Építészeti Központ Trezor termében (Bp. V., Petőfi Sándor u. 5.) A kerámiamunkák bemutatója április 21-én zár.

■ **Látványos performance és raku-égetés** volt 2013. április 5-én a Kecskeméti Kortárs Művészeti Műhelyek – Nemzetközi Kerámia Stúdió udvarán. A tallinni Asuurkeraamika stúdió fennállásának 20 éves évfordulója alkalmából az észt művészek sorra látogatták áprilisban régi partnereiket Litvániában, Magyarországon, Horvátországban, Németországban, Lengyelországban, Lettországon, s végül Észtországon. A részt vevő művészek: Urmas Puhkan, Kylli Kõiv, Kärt Seppel, Aigi Orav és Lauri Kilusk interaktív performance keretében különleges, hordozható, könyv alakú kementét építettek, amely kerámiarészleteket foglal magába. Minden bemutató helyszínén

Fotó: Filcz Balázs

az ott alkotó művészek kerámiáival egészül ki a kemence belső része, melynek közép-pontjában egy szív alakú tárgyat helyeznek el, ezt még izzó állapotban emelik ki, és a vendéglátóknak adják ajándékba. Különleges video-, fény- és hangeffekteket is használnak a raku-égetés közben. A teljes körutat dokumentálják, és a turné végén bemutatják az Asuurkeraamika Galériában, Tallinnban.

■ **Színnel – szállal** címmel Pirók Irén textilművész és Posztobányi Péter festőművész alkotásait mutatták be Gödöllőn a Tessedik Galériában. (2013. április 7–május 5.)

Fotó: Tóth Péter Csaba

Pirók Irén: Áramlás / Irén Pirók: Stream

■ **Gink Judit** (1953–2009) textilművész munkáiból rendeztek emlékkiállítást a Fészek Galéria Herman-termében. (2013. április 9–30.)

■ **Gomb** címmel fiatal üvegművészek munkáiból rendeznek kiállítást 2013. május 11. és június 10. között a pannonhalmi Hefter Üveggalériában.

■ **Textúra** címmel Ambrus Ági és Gulyás Judit textilművészek kiállítását Százhalombattán a Barátság Kulturális Központban 2013. április 12-én Kerékgyártó János és László Bandy képzőművészek nyitották meg. Az alkotásokat május 5-ig tekinthették meg az érdeklődők.

■ **Bódis Erzsébet** textilművésznék, a Gödöllői Iparművészeti Műhely alapító tagjának 90. születésnapja alkalmából válogatást mutatnak be faliszőnyegeiből, akvarelljeinek és kalotaszegi gyűjtésének anyagából a GIM Házban. (2013. május 12–31.)

■ **Ébredj velünk! Itt a tavasz!** címmel a kerámia, a virágok és az állatok jegyében családi napot rendeztek 2013. április 27-én az Iparművészeti Múzeumban. A kerámiaműhelyben virágokat, állatfigurákat, sütőgyurmázással dekoratív ékszereket, vagy akár csempeképet készíthettek a gyerekek, akik kísérőikkel tárlatvezetéseken is részt vehettek.

■ **Emlékezet és kreativitás = társadalmi változás** – ez a jelszava idén a Múzeumok Nemzetközi Tanácsának (ICOM). Ennek szellemében rendezi meg 2013. május 11-én és 12-én a *Múzeumok Majálisát* a Magyar Nemzeti Múzeum. A száznál is több hazai gyűjtemény részvételével zajló esemény fő témaköre a kreatív 19. század, a polgári megújulás, a szecesszió születése. A Múzeumban tartott rendezvényen az Iparművészeti Múzeum a gyerekprogramokon kívül maketteken bemutatják a közönségnek a múzeum rekonstrukciójának terveit is.

■ **Körösői Kriesch Aladár** munkáiból *A szépség szerelmese* címmel nyílt emlékkiállítás Székesfehérváron a Városi Képtárban. A 150 éve született sokoldalú alkotó kiállítását Cser-Palkovics Andrásnak, Székesfehérvár polgármesterének köszöntő szavai után a művész unokája, Kriesch György nyitotta meg. (2013. április 7–május 12.)

Körösői Kriesch Aladár: A hét vak parabolája (színezett könyomat) / Aladár Körösői Kriesch: The Parable of The Seven Blind Men (colour lithograph)

Fotó: Városi Képtár, Székesfehérvár

Fotó: Városi Képtár, Székesfehérvár

Körösői Kriesch Aladár: Megy a juhász a szamáron (színes üveglak) / Aladár Körösői Kriesch: The Shepherd Rides on a Donkey (stained-glass window)

A MAGYAR IPARMŰVÉSZET
AZ ALÁBBI MŰZEUMOKBAN ÉS
KÖNYVESBOLTOKBAN KAPHATÓ:

Budapest Galéria

1056 Budapest, Szabad sajtó út 5.

Corvina Könyvesbolt

7621 Pécs, Széchenyi tér 8.

Cser Könyvkiadó

1114 Budapest, Ulászló utca 8.

FUGA Budapesti Építészeti Központ

1052 Budapest, Petőfi Sándor utca 5.

Iparművészeti Múzeum, Könyvshop

1091 Budapest, Üllői út 33–37.

Írók Boltja

1061 Budapest, Andrássy út 45.

Koller Galéria

1014 Budapest, Táncsics Mihály utca 5.

Magyar Nemzeti Galéria, Shop

1014 Budapest, Szent György tér 2.

Nagytétényi Kastélymúzeum

1225 Budapest, Nagytétényi Kastélypark

Péter-Pál Galéria

2000 Szentendre, Péter-Pál utca 1.

Prestige Galéria

1055 Budapest, Falk Miksa utca 7.

Püski Könyvesház

1013 Budapest, Krisztina körút 26.

Szépművészeti Múzeum, Shop

1146 Budapest, Hősök tere

Városi Képtár – Deák Gyűjtemény

8000 Székesfehérvár, Oskola utca 10.

Városi Művészeti Múzeum Győr

9021 Győr, Király utca 17.

KÜLFÖLDÖN TERJESZTI:

Batthyány Kultur-Press Kft.

H–1014 Budapest, Szentháromság tér 6.

Tel.: (1)489-0120, (1)212-5303

**A folyóirat korábbi példányai
a szerkesztőségben megvásárolhatók.**

Dear Readers,

■ In Issue 4, an article reflecting to the current temporary exhibition of the Museum of Applied Arts showcasing a selection from the collection of the International Ceramics Studio of Kecskemét founded in 1973, comprising works by residents from 40 countries, by the founder and former Director of the ICS, ceramic artist János Probstner, provides a short survey of the history of the internationally acclaimed institution.

Another prestigious scene of Hungarian ceramic art, the International Ceramics Symposium at Hódmezővásárhely, is celebrating the 15th anniversary of its foundation. The jubilee exhibition at the Danube Palace in Budapest is reported by art historian Zsuzsa Lovag, with accent on the role of the tireless community-building activity of Zsuzsa Pannonhalmi, founder of the Symposia and President of the foundation managing it.

The exhibition of artists awarded with the main prize of the National Biennial of Medal Art since its origins in 1977 to 2011, mounted at the House of the Association of Hungarian Fine and Applied Artists in Budapest, is surveyed by art historian Viktória L. Kovásznai.

Made in Hungary 1880–2010, a the travelling exhibition retracing the history of Hungarian design over the 20th century, was hosted by the University of West Bohemia in Plzeň at its 10th station this spring. In connection with the event, the curator of the exhibition, design historian Gyula Ernyey, gives a short outline of the history of Czech–Hungarian design contacts.

An exhibition by the textile artist Livia Tóth, opening new perspectives for the ancient craft of feltmaking is discussed by art critic Csaba Kozák.

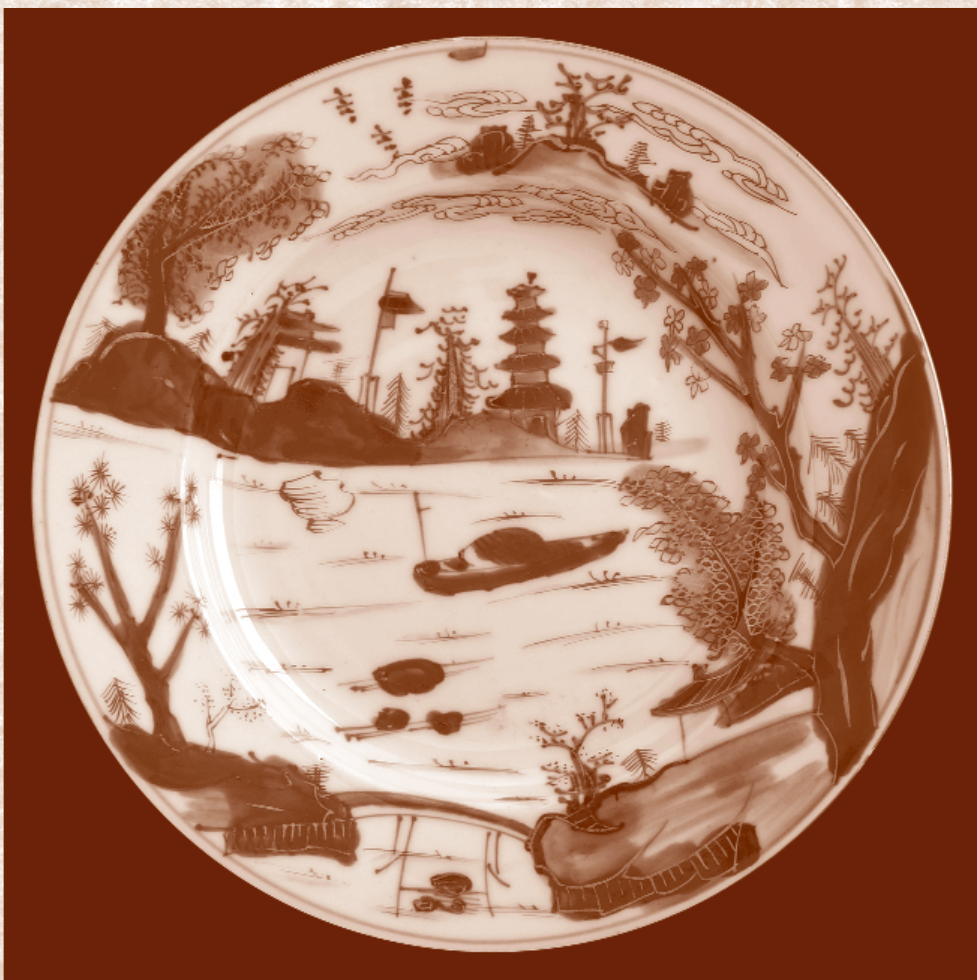
The successful participation of students of Imre Lajos Nagy, DLA, Professor of the Institute of Visual Culture of the Faculty of Arts of the College of Nyíregyháza at the British Art Medal Society's Student Medal Project Contemporary Art Medals in London this spring is reported by Tamás Béres.

Part 2 of art historian Gábor Székely's article on the centenary of the Calvinist New College of Kecskemét features the stained-glass windows of the building (for Part 1 see Issue 3).

In our News section we bring you the latest news and information in Hungarian crafts and design.

ÉVA KISS
Editor-in-Chief

Fotó: Áment Gallert / Iparművészeti Múzeum, Budapest

Tányér tájképpel és pagodával (Bácsi Magda adománya az Iparművészeti Múzeumnak) /
Plate with landscape and pagoda (donation by Magda Bácsi to the Museum of Applied Arts in Budapest)
Japán, 1662–1722 között / Japan, between 1662–1722

nka
Nemzeti Kulturális Alap

A folyóirat ára: 750 Ft